

MOTİF

Motif Halk Oyunları Eğitimi Derneği Dergisi · Yıl:3 · Sayı:10

"Ah keşke..."

...demeyin, Ekinoba'ya gelin!

Uygar bir çevre
Yüksek inşaat kalitesi
665 Milyondan başlayan
peşinatlar
36 Aya varan taksitler
Ekintaş A.Ş. tecrübesi
ve güvencesi

Son pişmanlık fayda vermez... İstanbul' un batı yakasında yepyeni, çağdaş bir uygarlık olarak yükselen Ekinoba Evleri bitmek üzere. "Ah keşke zamanında alsaydık" pişmanlığını yaşamamak için, bir an önce Ekinoba Evleri' ni görün. Yüksek kaliteyle yakından tanışın. Yatırımınızı sağlam yapın!

Şimdi tam zamanı... Ekinoba Evleri'nin 1. kısmı hemen, 2. ve 3. kısmı bu yılın sonunda sahiplerine teslim edilecek. Lütfen acele edin ve **Mayıs sonuna** kadar uygulanan **zamsız** fiyatlardan yararlanarak, **otuzaltı aya varan taksitlerle** kira öder gibi ev sahibi olun.

Ekinoba Evlerine ulaşmak çok kolay... Ekinoba Evleri, E-5 üzerinde, Büyükçekmece' yi geçtikten hemen sonra Güzelce mevkiinde. Deniz kıyısına

Hemen arayın...

Ekinoba Evleri Danışma ve Organizasyon
PARK OFİS Gayrimenkul Ltd.Şti.

Showroom(Şantiye): (212) 881 40 86-87 / 881 33 71

Merkez Ofis: (212) 288 01 32-34 / 266 40 85

Danışma servisimiz ve Showroom sürekli açıktır.
Örnek daireleri görmek için, her Cumartesi ve Pazar, saat 13.00'te,
Taksim AKM önünden kalkan servislerimizi kullanabilirsiniz.

500 metre uzaklıkta olan Ekinoba'ya TEM yoluyla da rahatlıkla ulaşabilirsiniz.

Yeni ve uygar bir çevre... Ekinoba Evleri' nin bulunduğu Batıköy ve çevresi İstanbul' un yeni ve batılı yüzünü yansıttırıyor. Planet İnşaat Market, Continent Alışveriş Merkezi, Macro Süpermarket, Tüyap Kongre ve Sergi Merkezi, Büyükçekmece Göl Alanları, Tatilya hep bu yakın çevrede yer alıyor.

Hayatı kolaylaştıran güzellikler... Ticaret ve alışveriş merkezleri, sağlık merkezi, okul, açık ve kapalı spor tesisleri, yüzme havuzu, doğal plaj, kıyı şeridi ve yürüyüş yolları, yat limanı, yakın gelecekte deniz otobüsü, çocuk parkları, bahçeler, eğlence merkezleri, sosyal ve kültürel tesisler, kesintisiz su ve elektrik gibi olanak ve aktiviteler Ekinobalıların hizmetinde.

"Keşke alsaydım" demeyin...

EKİNTAŞ A.Ş. bir EKİNCİLER HOLDİNG A.Ş. kuruluşudur.

MOTİF

Halk Oyunları Eğitim Derneği Dergisi

Yıl:3/Sayı:10/ Temmuz-Ağustos-Eylül 1997

İmtiyaz Sahibi

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Adına

M. Zeki Baykal

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazışmaları Müdürü

Ekber Yeşilyurt

Kültür Sanat Danışmanı

Doç. Dr. Şenel Önaldı

Reklam Koordinatörü

Sacide Güngör

Yayın Kurulu

Doç. Fikret Değerli

Sabahattin Türkoğlu

Ahmet Demirbağ

Sakin Öner

Emin Kayaduman

Hukuk Müşaviri

Av. Zeycan Kütük

Foto Muhabiri

Saffet Kayhan

Yönetim Yeri

MOTİF Halk Oyunları Eğitim

Derneği - Fevzi Paşa Cad. No.124

Atikali - Fatih / İstanbul

Tel. (0.212) 531 61 68

Fax. (0.212) 635 52 43

Dizgi, Grafik ve Yayına Hazırlık

Abide-i Hürriyet Caddesi, Hasat Sokak

No: 1/13-14 Şişli - İSTANBUL

Tel: (0.212) 232 54 51 - 232 53 72 - 246 40 44

Fax: (0.212) 240 17 60

Renk Ayrımı

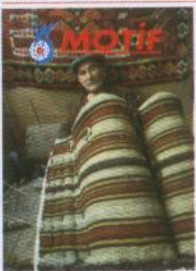
Deha Grafik

Baskı

Pastel Ofset

Cilt

Yeni Güven Mücellithanesi

Kapak Fotoğrafi

Erdal Yazıcı
Palancı
Elazığ 1989

Dergimizde yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına, yayınlanan ilanların tüm sorumluluğu ilan sahiplerine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. MOTİF Dergisi sürekli bir yayındır. Üç ayda bir yayınlanır.

İçindekiler

İlkeler doğrultusunda • 2

Türk Halk Oyunu ve Eğitimi • 3

Eskişehir giyisileri • 4

Manisa yöresi düğün adetleri • 6

Folklorun sınır tanımazlığı • 9

Adıyaman Pişnik Köyü halı dokumacılığı • 10

Edirne'de düğün adetleri • 12

Entellektüel kültürden neler almalıyız,

yanlıklarımız • 15

Dilli kavalın çok sesli müzikteki yeri • 16

Eskişehir halk oyunları • 17

Söyleşi • 18

Süleyman Şenel'in üç kitabı • 21

Nerede kaldı o eski günler • 24

Sevgili okuyucularımız • 27

Motif ten haberler • 28

Halk oyunları yarışma kriterleri • 33

Altay Türkleri'nde Şaman Duası • 37

Nevşehir atasözü,

deyim ve manilerden bir demet • 38

Bu gün bize iç yemeğe gelesiz • 40

**NEREDE
KALDI O ESKİ
GÜNLER** 24

**MOTİF'DEN
HABERLER** 28

**BU GÜN BİZE
İÇ YEMEĞE
GELESİZ** 40

İlkeler Doğrultusunda...

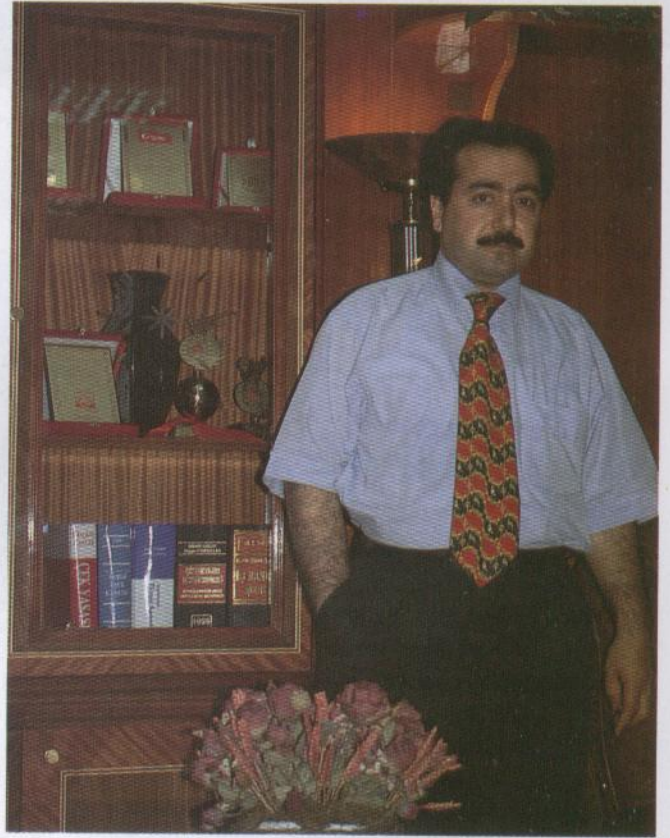
Birbirini takip eden kültürel faaliyetlerle, ülkemizde devlet ve millet olarak, tarihimizin, kültürümüzün, gelenek ve göreneklerimizin kısacası geçmişimizle olan bağlantımızın muhafaza edilip güçlendirilmesine ve canlı tutulmasına imkan verecek şekilde yeni dönemde tüm dernek, kurum ve kuruluşların faaliyet programlarını oluşturmaları ve çalışmalarını bu doğrultuda sürdürmelerini temenni ediyoruz.

Bugün halk oyunları eğitiminin yalnızca dernek, kurum ve kuruluşlarda yer alması inanın çok üzücü. Çünkü orta öğrenim gören her öğrencinin, bir halk oyunları kuruluşunda bu eğitimi alabilme şansının % kaç olduğu düşündürücüdür. Oysa ki orta eğitimi döneminde okullarda müfredata girerek halk bilim dersi uygulanırsa her öğrenci kendi kimliğini ve geçmişini öğrenme şansına sahip olacaktır. Bunun bir avantajıdır öğrencilerin ciddi bir müessesede amacından sapılmadan ve yozlaştırılmadan bu dersi alabilecek olmalarıdır.

Derneklerde halk oyunları faaliyetleri, her derneğin kendi ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmekte. Ancak gönül arzu eder ki bu derneklerin teoride ve pratikte amacını aşmadan ve birtakım maddi arayışların içine girmeden faaliyetlerini sürdürebilsinler. Bu konuyu belirtmek inanın ki bu camiada hizmet veren biz halk oyuncular için çok üzücü. Ancak bu gerçekler gündeme getirilmediği sürece tekerrür edecek ve güzel kültürümüz kötü emellere alet olacaktır. Bugün bazı folklor kuruluşları, kültürümüzü dünyaya tanıtmak adı altında halk oyunları ekiplerini tamamen ticari amaçlarla yurtdışına çıkarmaktalar. Oysa ki kültürel değerlerimizin dünyaya tanıtılmasında maddi kâr güdüsü asla olmamalıdır. Bugünkü nesil birtakım uyanık geçinenlere para vererek onları zengin etme gayreti içerisinde değil, aksine kendi örf, adet ve geleneklerini kısacası kendi kültürel kimliklerini dünyanın dört bir ucuna taşıyarak orada en iyi şekilde temsil etme gayreti içerisinde.

İnanın bu utanç tablosu bu kadarla kalmamakta. Düzenlenen uluslararası festivallerde yurdumuza gelen halk oyunları ekiplerinin bilgileri dahilinde olmasa bile yasadışı olaylarda isimlerinin geçmesi olayın ciddiyetini dahada arttırmaktadır. Bu utanç tablolarının çizdiği kara bulutlar halk oyunları adına utanç vericidir, asla belleklerden silinmeyecektir.

Kültürümüzün dış ülkelere tanıtılması hususunda yurt dışına çıkacak ve ülkemizi temsil edebilecek ekiplerin seçiminde il kültür müdürlükleri yetkililerinin ekipleri görmeden ve izlemeden yurtdışına çıkma izni vermeleri de büyük yanlışlıktır. Herşeyden önce bu tür olaylar ülkemiz adına ciddi sorunlar doğuracaktır. Bu kadar önemli bir konunun ilgisiz ve alakasızca işleme tabi tutulması oldukça düşündürücü.

Bütün bunlara rağmen hala umut verici ve yarınlarda halk oyunlarımıza ışık tutacak birtakım girişimler yapılabilir. Öncelikle halk bilimine hizmet veren dernek, kurum ve kuruluşlara kültür müdürlükleri tarafından denetim yapılması gereklidir. Böylece bu kurumların yaptığı ve yapacağı her faaliyetin gerçek amaca uygun olup olmadığı görülecek, kültürümüzü ve halk oyunlarımızı yozlaştırıp maddi çıkarları doğrultusunda kullanmak amacıyla olan kurumların kapatılması sağlanacaktır. Tam aksi, kültürünü yurtiçinde ve yurtdışında, yaptığı ve yapacağı faaliyetlerle en iyi şekilde temsil eden ve ilkelerine bağlı kalarak amaca uygun hizmet vermekte olan kurumlara da Kültür Bakanlığı tarafından tam destek verilmelidir.

Yine yurtiçinde halk bilimine hizmet vermeyi prensip edinmiş ve bu yolda var gücü ile çalışmakta olan tüm kuruluşların bir araya gelmesi ile oluşturulacak kardeşlik ve dayanışma festivalleri düzenlenmelidir. Bu tür festivaller ile aynı amaç için uğraş veren kişiler omuz omuza verip kültürümüzün daha iyi muhafaza edilmesi için yeni hedefler tayin edebileceklerdir.

Biz Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği olarak, bu tür faaliyetler seviyeli ve birilerine prim kazandırma gayesinden uzak olduğu sürece her zaman destek vermeye hazırız. Kültürümüz için yapılacak bütün çalışmalarda ve yine halk oyunlarımızın daha da ileriye gitmesi için yapılacak bütün girişimlerde yer almak bizim için bir görevdir.

M.Zeki Baykal

Doç. Dr. Fikret Değeri

İTÜ T.M.D.K. Müdürü

Türk halk oyunları ve eğitimi

■ ***Bu hızlı gelişme maalesef beraberinde bazı yozlaşmalarında ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak bütün bu sonuçlar halk oyunlarımızı daha ciddi olarak değerlendirmek mecburiyetini gündeme getirmiştir.***

Ülkemizde folklorun bilimsel olarak ele alınışı oldukça yenidir.

İlk takdimi 1900 yılına rastlar. Daha sonra 1913 yılında da gündeme getirilmişse de gerçek anlamda Cumhuriyetle birlikte ele alınmıştır.

Bu çalışmaları üç başlık altında toplayabiliriz:

1- Bilim adamları, uzman ve araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen kişisel çalışmalar.

2- Kamu, kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar.

3- Özel statülü dernek ve kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar.

Başlangıçta hızlı ama düzensiz olan bu çalışmalar halk kültürümüzün kendisi demek olan folklorumuzun kısa zamanda ulusal ve uluslararası boyutta yayılmasına yol açmıştır.

Özellikle folklorumuzun her yaş ve kesimine hitab eden halk oyunları alanında önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir.

Bilindiği gibi halk oyunları okul öncesinden başlamak üzere her seviyedeki eğitim kurumunda önemli bir yer tutması, ikinci olarak yaygın öğretim bünyesinde ve özel kuruluş-

larda çok geniş kapsamlı çalışmalar yapılması ve üçüncü olarak ise uluslararası seviyede büyük başarılar kazanmış olması halk oyunlarımızı bir anda ön plana çıkardı.

Ancak bu hızlı gelişme maalesef beraberinde bazı yozlaşmalarında ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak bütün bu sonuçlar halk oyunlarımızı daha ciddi olarak değerlendirmek mecburiyetini gündeme getirmiştir.

Böylesine ulusal ve uluslararası düzeyde ilgi odağı haline gelen bir konuda artık eğitim disiplininin gündeme getirilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Bu nedenle ilk olarak İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı bünyesinde Türk Halk Oyunları Bölümü kurulmuş ve daha sonra Ege Üniversitesi ile Gaziantep Üniversitesine bağlı olarak Konservatuvarlar bünyesinde iki Türk Halk Oyunları Bölümü daha kurulmuştur.

Bu bölümlerin kuruluşunda ana amaç halk oyunları çalışmalarını disiplin altına almak ve ayrıca halk oyunları bilgisi dışında oyunların ayrılmaz parçası olan müzik, ritm, kos-

tüm, örf, adet, gelenek inanışları repertuar ve benzeri bilgilerle donatılmış kimseleri yetiştirmektir.

Böylesine ilk defa yüksek öğretime katılan bir disiplinde en ideali hemen bulmak mümkün değildir. Gerekliliği araştırmalar ve çalışmalar sonucunda öyle ümit ediyoruz ki gelecek dönemlerde bu bölümlerin seviye ve kaliteleri gittikçe artacaktır.

İlk mezunların verildiği tarihten çok zaman geçmiş olmasına rağmen diyebiliriz ki önemli başarılar sağlanmıştır.

Bu bölüm mezunları oyun bilgileri dışında müzik alanında da başarılı örnekler ortaya koymuşlar ve böylece çok yönlü yetişmenin önemini kanıtlamışlardır.

Bilhassa halk oyunlarının dünyada artık bir sahne sanatı olarak kabul edilmesinden sonra, bu alanda eğitimin kazandıracağı olumlu sonuçlar unutulmamalıdır. Belli bir zaman sonra yurtdışında bu alanda yapılacak ihtisas çalışmaları halk oyunlarımızın bir sahne sanatı olarak en doğru, en iyi ve her türlü teknik donanıma haiz olarak takdimine imkan sağlayacaktır.

Eskişehir yöresi kadın giysileri

— Alaaddin Zengin —

Eskişehir Yöresi Halk Oyunları Uzmanı

Yörede giyilen giysilerin hemen hemen tümü "Cepken-şalvar" biçimindedir. Cepkenler biçim olarak birbirinden biraz farklılık gösterdiği halde, şalvarlar biçim olarak tamamen birbirinin aynıdır. Kumaş ve işleme olarak birbirinden farklılık gösterir.

Yörede giyilen giysiler ile göçmen olarak yöreye yerleşen muhacirlerin getirdiği giysiler, biçim olarak, hatta motif olarak oldukça benzerlik göstermektedirler. Rumeli giysilerinin yapımında "Atlas" kumaş daha çok kullanılmıştır.

✓ **Sarka:** Giysiler içinde en ağır işlemesi olan cepken modelidir. Kadife üzerine tamamen sim, sırma, boncuk ve pullarla işlenmiştir. Uzun kollu ve önü açıktır. Genelde önde, sağ ve solda 3'erden 6, arkada 3 adet olmak üzere 9 adet püskül sallanır. Yörenin değişik alanlarında motif, renk (kırmızı, mor, lacivert, vişne çürüğü, siyah), işleniş ve şekil olarak farklılıklar gösterir.

Örneğin: Merkezde giyilenlerle, Sivrihisar bölgesinde giyilenler farklıdır.

Kollar bedene oyuntu yapılmadan düz katılır. "Blonya iğnesi" tekniğiyle sıvama nakış yapılır. Nakış tekniği uygulanmadan önce kumaş ölçülere göre biçilir. Sonra üzerine sabunla, uygulanacak nakış desenin ana hatları çizilir. Bu desen üzerine "Glep" denilen simli bir iplik iki kat edilip yan yana getirilerek seyrek atmalı dikişlerle tutturulur. Sonra bu genel hat içine çiçek veya istenilen desen, ipliği desen boyunca döndürmek suretiyle kesintisiz olarak işlenir. Her kesimin ön, arka ve kollar olmak üzere nakış kalıbı aynıdır. Desen aralarına pul ve boncuklar dikilir. Arkaya "Tura" denilen üç adet püskül düşürülür. Bunlar glepin burulmasıyla yapılır ve yakaya tutturulan bir iplikle birleştirilip sırta doğru sarkıtılırlar. Aynı şekilde önde de tüm olarak sıvanmış motiflerin ortasına dikilen bir tarafta üçer adet olmak üzere altı adet püskül bulunur. Nakış bittikten sonra tüm parçalar ters taraftan ütülür daha sonra da bunlar dikilir. Bundan sonra sarkanın çevresine, kol kapaklarını yakaya ve etek uçlarına

"kaytan" denilen iki üç sıra kalın simle şerit dikilir. İç kısımda astarlandıktan sonra sarka tamamlanır.

Sivrihisar sarkalarında işleme yapılırken 15-16 cm. çapında kartondan kesilmiş bir daire iş patronu olarak kullanılır. İpin hareketleri ise önceden kazanılmış bir alışkanlıkla ezbere yapılır. Bu işlemler hemen hemen kadifesi görülmeyecek kadar doldurulur, açıkta kalan yerler de pullar ve boncuklarla kapatılır.

✓ **Pesent:** Eskiden adı "Kasnak" olarak kullanılırdı. Sarkadan bir iki ton açık bordo iplikten yapılmıştır. Kırmızı ve pembe renkli de yapılır.

Pesent'in tümü sim (Glepten daha ince bir iplik) pul ve boncuklarla işlenmiştir. Tüm desen aynı motifin yanyana sıralanmasından oluşmuştur. Motifin ortasına, yeşil iplik kumaş applike edilmiş, etrafına sim tırtıllarla çiçek ve yaprak desenleri işlenmiştir. Bunun çevresinde "Blonya iğnesi" tekniğiyle işlenmiş yaprak ve dal motifleri vardır.

Motifin büyük dallı, yapraklı ve çiçekli kısımları simle "Maraş işi" tarzında işlenmiştir.

Ayak bilek kısmına mavi, beyaz, sarı, yeşil, pembe renkte kordonlarla birbirine tutturularak dantel gibi hazırlanan bordür geçirilmiştir. Kumaş önce astarla duble edilmiş, nakış ondan sonra işlenmiştir. Daha sonra Pesent'in içi beyaz mermer şahı ile astarlanmıştır.

✓ **Kiron (Giron-ağır esvap-gelinlik):** Kadın giysileri içinde cepken olarak diğerlerinden oldukça farklıdır. Sarkadan sonra işçiliği ağır olan ikinci cepkendir.

Sim-sırma işlemeli kendine özgü büyükçe bir yakası vardır. Uzun kollu ve önü açıktır. Kol bilek kısımları motif işlidir. Ayrıca omuz üstünde çıkıntı vaziyeti tutturulmuş işli bir parça daha vardır ki buna "hörgüç" denir. Ve kiron "horgüçlü kiron" olarak tanınır. Omuz eki yok ise adı sadece "kiron"dur. Genelde vişne çürüğü kadifeden yapılır. Nadir olarak yeşil ve başka renk kumaşlardan da yapılabilir. Bazen elmasiye kumaş alınıp kiron işlenebilmektedir.

Ayrıca cepkenin yaka içine gelecek şekilde göğsü kapatan bir parça konur.

Kıron cepkeninde bele gelen iç kısmında kıron bağı vardır. Kıron bağı kıron cepkeni giyildikten sonra bu bağ ile hem kıron vücuda oturtulur hem de şalvar toplanır.

Altıparmak:

✓ **Altıparmak cepken:** Cepken kısmı çubuklu kumaştan yapılmıştır. Uzun kollu ve önü açıktır. Ön kısmının iki kenarı sırma ile motif işlenmiştir. Kol bilek kısımları işlemeli ve yırtmaçlıdır.

Genelde çubuklar kırmızı-beyazdır. Bu giysi çeşidi yörede değişik isim altında kullanılmasına rağmen (çitai-şitari-şitai-çitari) çubuklar kalın (enli) ise altı parmak ince ise (dar) çitai adını alır.

✓ **Altıparmak şalvar:** Cepkenin kumaşından yapılmıştır. Aynı renk çubukludur. Çoğunlukla sulu yapılır. Şalvarın iki yanında bacak önü ve arkasına gelecek şekilde dört sıra belden aşağıya kadar inen "sulu" işleme denilen sırma ile yapılmış motifler vardır. Bu sulu motifin ikisi önde, ikisi arkada dört sıra yapılmasının nedeni şalvarın önlü arkalı giyilmesinden kaynaklanmaktadır.

Genelde mor renkte yapılmış çitailerde sulu işlemler bulunmaz. Mor çitailerde sulu işlemler yerine şalvarın iki yanına gelecek şekilde sırma işlemeli desenler bulunur. Bu işlemeye "pançak" adı verilir. Şalvarın adı o zaman pançaklı çitai olur.

Hint kumaşı:

✓ **Hint kumaşı cepken:** Şekli cezi cepkeni gibi önü açık ve uzun kolludur. Kol bilekleri işlemelidir. İsteğe göre kendi kumaşından yakalık onun hemen altında da önlü arkalı dantel takılabilir. Ön kenarları cezi cepkeninde olduğu gibi motif işli olabilir.

✓ **Şalvar:** Aynı kumaştan yapılır. Biçim olarak diğer şalvar modellerine benzer. Sadece iki parçası motifle işlenmiştir. Bazen cezi şalvarında olduğu gibi önlü arkalı dört sıra "sulu" işleme olabilir.

✓ **Sevai:** Kendinden desenlidir. İsmi kumaşından almış olup değişik renkleri vardır. Renklerine göre isim alır (mor sevai).

Cepkenin ve şalvarın yapımı (biçimi) "cezi" gibidir.

Canfes:

✓ **Canfes cepken:** Çoğunlukla vişne çürüğü renginde olur. İnce, sert dokuma kumaştan yapılır. Lacivert, mor, yeşil, pembe renginde olanları da vardır. Kadife kumaştan yapılanlara da rastlanır.

Şimdi çok nadir olarak bulunan pembe ve kırmızı renkli olanlar önceleri Bindallı sarkası olarak kullanılmıştır. Üzerindeki motifler simden olup Bindallı giysisindeki dal kesenlerine benzer. Uzun kollu, önü açık, kolun bilek üzeri işli ve yarıktır.

Giysi üzerindeki dal desenler birbirine benzediği halde giysi kenarlarındaki sulu desenler de çok değişik motiflere rastlanır.

✓ **Canfes şalvar:**

Canfes şalvar uçkur çözümlü açıldığında kesimin ön, arka ve kollar olmak üzere nakış kalıbı aynıdır. Desen aralarına pul ve boncuklar dikilir arkaya "tura" denilen üç adet püskül düşürülür. Bunlar glepin burulmasıyla yapılır ve yakaya tutturulan bir iplikle birleştirilip sırta doğru sarkıtılırlar. Aynı şekilde

önde de tüm olarak sıvanmış motiflerin ortasına dikilen bir tarafta üçer adet olmak üzere altı adet püskül bulunur.

Nakış bittikten sonra tüm parçalar ters taraftan ütülür daha sonra da bunlar dikilir. Bundan sonra sarkanın çevresine, ikisi önde ikisi arkada olmak üzere dört sıra "sulu" işlemler yapılır. Bazen sulu işlemler yerine şalvarın iki yanına gelecek şekilde güllü motifler işlenmişse buna "pançaklı cezi" adı verilir.

✓ **Elmasiye:** Semaviye benzer dallı ve parlak bir kumaştan yapılmıştır.

✓ **Tamaşa:** Elmasiye kumaşına benzer bir kumaştan yapılmıştır. Uzun entari olarak da kullanılır.

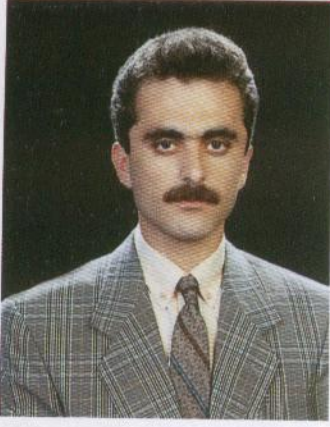
✓ **Dizbağlı:** Genelde canfeze benzer bir giysidir.

✓ **Bindallı:** Birçok yörelerimizde kullanılan modellerimizden ayrı bir yönü yoktur.

✓ **Meydani:** Genelde "alaca" kumaşından yapılmış giysi çeşididir. Yeşilli meydani-cevizli meydani-balkaymak-ince meydani.

*Kıyafetin ismi: Hörgüçlü Kıron-Ağır Esvap

Manisa yöresi düğün adetleri

Neşet Keskin
Manisa Yöresi Halk Oyunları Eğitmeni

Gelenek ve göreneklerimiz birçok bölgede benzerlikler göstermesine rağmen, bazı küçük ayrıntılarda farklılıklar vardır. Aynı ilin sınırları içerisinde yaşayan topluluklarda da bu tür farklılıklar söz konusu olabilir. Coğrafi olarak da farklılıklar söz konusudur. Bu nedenle yazımızda Manisa ili gelenek ve göreneklerini anlatırken özellikle Manisa ilinin kuzeydoğu kesimlerindeki düğün, nişan, gelenek ve görenekler baz alınmıştır.

Evlenme olayını iki bölümde anlatmak daha yararlı olacaktır.

- Düğün öncesi hazırlık ve eğlenceler.
- Düğün eğlenceleri.

Düğün öncesi hazırlık ve eğlenceler:

✓ Kız isteme: Kız isteme olayı iki genci birleştirip evlendirmek için bir başlangıçtır. Erkek tarafından haberli olmak koşuluyla iki kadın ve iki erkek kızın evine gider. Orada içilen kahveden sonra, erkek tarafından yaşlı bir erkek kızı babasından veya o ailenin yaşlı erkeğinden ister. Kız isteme olayında kadın ve erkekler ayrı odalarda oturur, erkek misafirlere erkekler, kadınlara ise istenilen kız hizmet eder.

✓ Mendil alma töreni: Kız isteme olayından sonra erkek evinden kız evine, kız evinden erkek evine men-

dil götürülür. Buradaki mendil alıp verme kız ile erkeğin sözlendiklerini belirten olaydır. Mendil alışverişinde karşılıklı kıza ve erkeğe giysiler, takılar, yiyecek ve içecekler götürülür. Kız evinde kızın arkadaşları, erkek evinde erkeğin arkadaşları eğlence düzenleyerek gönderilen giysileri kıza ve erkeğe giydirirler. Gelen yiyecekler ve içecekler yapılan eğlencelerde tüketilir.

✓ Nişan töreni: Sözlülük süresinden belli bir zaman sonra nişan olayı gerçekleşir. Nişan için gerekli yiyecek ve takılar alındıktan sonra eğlence yapılır. Bu eğlence kız evinde bahçe veya avluda yapılır. Sadece kadınların bulunduğu bir eğlencedir. Bu eğlencede nişanı olan kıza çeşitli takılar ve nişan yüzüğü takı-

lır. Erkek tarafında ise erkekler kendi aralarında eğlenirken, nişan olayı gerçekleşince bunu halka duyurmak için helva ekmek ve kuruyemiş dağıtılır ve böylece iki gencin nişanlandığı herkese ilan edilmiş olur. Nişanlılık süresince karşılıklı hediyeleşme söz konusudur. Önemli gün ve dini bayramlarda geleneklere göre bazı hediyeler verilmek zorundadır. Örneğin; nişanlılık süresi içerisinde Kurban Bayramı var ise bu bayramda erkek evinden kız evine kurbanlık koç gönderilir. Koç süslenerek bütün sokaklarda gezdirilir. Koçun boynuna

kurdela ile bilezik bağlanır, kuyruğuna ve başına kına yakılır. Mevsimine göre boynuzlarına elma, armut, ayva veya portakal takılır. Bunun anlamı iki çeşit meyva olduğundan kız ve erkek evlatlarının olması için yapıldığı söylenir. Nişanlılık süresince karşılıklı hediyeler "sele" denilen kamıştan yapılan geniş ve yayvan sepetlerle herkesin göreceği bir şekilde taşınarak götürülür.

✓ Çeyiz serme: Düğün günü yaklaşınca kız evinden kızın çeyizleri oğlan evine yani evlenince oturacağı eve götürülür. Traktör veya o dönemin taşıma

araçlarıyla götürülen çeyizler oğlan evinde yerleştirilir ve herkesin görüşüne sunulur. Komşu ve akrabalar çeyiz görmeğe diye düğün olayı bitinceye kadar bu eve girip çıkarlar.

✓ Nikah töreni: Bu zamana kadar kız ve erkek hiçbir suretle görüştürülmezler. Nikah günü düğünden bir gün öncedir. Düğünler genellikle cuma, cumartesi, pazar günleri yapılır. Cuma günleri nikah için en ideal gündür ve o gün çok basit bir şekilde resmi nikah yapılır.

Düğün eğlenceleri:

Genel olarak düğünler üç gün sürer. Kadın ve erkeklerin

eğlenceleri ayrı yerlerde ve kendi aralarında yapılır. Kadın eğlencelerinde müzisyen genellikle kadınlardır. Ancak çoğu zaman kör erkeklerde müzisyen olarak kadın eğlencelerinde bulunurlar. Cuma akşam üzeri erkek evinde davul, zurna, klarinet eşliğinde gelinin düğünde giyeceği gelinlik ve kıyafetler kız evine götürülür. Kız evinin önünde erkekler biraz oynar ve bu hediyeler kız evine bırakılır. O gece kız evinde bir eğlence yapılır.

Gelin, kız arkadaşları ile son bir kez eğlenir. Ertesi gün, gündüz eğlenceleri devam eder. Kadınlar kendi aralarında kapalı bir mekanda (avlu, bahçe veya salon), erkekler ise erkek evinin önünde, sokakta eğlence düzenlerler. Kadınların eğlencesine erkek alınmaz ve kadın müzisyenler eşliğinde **"Yavukluk"** denilen bu eğlence üç, dört saat kadar sürer. O gün akşam üzeri erkek evinden kız evine kuruyemiş, meyve ve kına davul zurna eşliğinde götürülür. Kız evinin önünde damadın arkadaşları davul zurna eşliğinde oyunlar oynarlar. Bu sırada oynayanların üzerine düğünün tatlılarla bitmesi için şeker atılır. Bu sebeple bu eğlenceye **"Şeker serpmesi"** denir.

Aynı gece kız evinde kadınlar kendi aralarında eğlenir,

türküler söylerler. Bu esnada kızın el ve ayaklarına kına yakılır. Misafirlere kına ve kuruyemiş dağıtılır. Aynı anda erkek evinin önünde **"oturma"** denilen erkek eğlencesi yapılır. Erkeklerin eğlencelerinde çeşitli seyirlik oyunlar yapılır ve eğlenceler gec saatlere kadar sürer. Aynı saatlerde oğlan evinde yemekler, tatlılar hazırlanır. Bu hazırlıklar sabaha dek sürer. Oğlan evinde herkese yemek yedirilir. **"Düğün yemeği"** denilen bu ikram olayı için kilolarca yiyecek maddesi büyük kazanlarda pişirilir. Bu esnada erkek evinin önünde davul zurna eşliğinde yöresel oyunlar erkekler tarafından oynanır. Öğle ezanı okununcaya kadar gelin alma töreni için son hazırlıklar yapılır. Namaz kıldıktan sonra topluca kız evine doğru hareket edilir. Bu topluluğa **"Gelin alayı"** denir. Topluluk davul zurna eşliğinde kız evine kadar gelir. Kız evinin önünde oyunlar oynanır. Kız evinden gelen misafirlere sigara ve lokum dağıtılır. Damadın arkadaşları oyunlar esnasında çeşitli maniler söyleyerek bahşiş toplarlar. Örneğin; **"Selamünaleyküm size Aleyküm selam bize Al duvaklı gelin almaya geldik size"** diyerek oyunlarına devam ederler.

Kız evinde o esnada gelinle

vedalaşma söz konusudur. Gelinin yakın akrabaları; kadın, erkek ellerini öptürerek mutluluk dilerler. Daha sonra kız gelin arabasına bindirilir, davul zurna eşliğinde köyün sokaklarında gezdirilerek erkek evine getirilir. **"Gelin alayı"** mutlaka bir cami yanından geçirilir. Bu da evlenen kızın çocuğu olsun diye yapılan bir gelenektir.

Erkek evinin önünde oyunlar oynanır ve damadın arkadaşları akrabalarından bahşiş toplarlar. Gelin erkek evine inerken arabanın üzerine şeker, buğday ve para atılır. Bunun anlamı gelinin tatlı sözlü olması, buğday gibi verimli olmasıdır. Paranın atılma nedeni ise tutumlu olsun dıyedir. Gelin erkek evine indiğinde erkeklerin eğlencesi sona erer. Düğün bitmiştir.

Gelin erkek evinde kaynanası, eltisi ve görümcesiyile birkaç oyun oynar. Gelinin kucığına bir erkek bir de kız çocuğu oturtulur. Daha sonra geline evde yapılan şerbet ikram edilerek düğünün eğlence bölümü sona erer.

Akşam yemeğinden sonra imam nikahı yapılarak damat yatsı namazı için camiye götürülür. Namaz bitiminde dualar ve tekbirlerle damat arkadaşları ve akrabaları eşliğinde eve getirilerek gerdeğe sokulur.

Folklorun sınır tanımazlığı

"Müzik ve oyun folklorumuz"

— Yrd. Doç. Dr. Türker Eroğlu —

Sakarya Üniv. Fen. Ed. Fak. Öğretim Üyesi

Folkloru siyasi sınırlar içinde de almanın hatalı olduğu bilinmektedir. Türklerin yeryüzünde geniş bir coğrafyaya yayıldıkları ve farklı siyasi sınırlarda buldukları göz önüne alınırsa konunun haklılığı ortaya çıkarılır.

Coğrafi yapının kültür üzerindeki tesirini kabul etmek gerekir. Bu tesir aynı kökten de olsa kültürlerin özelleşmesine yardım eder. Ancak ayrı kökten gelen insanların genel bir kültür çatısı altında toplandıklarını hiçbir zaman gözardı etmemek gerekir.

Bu konuyu Türkiye açısından düşünürsek; Türkiye sınırları içinde yaşayan insanların aynı kökten oldukları genel bir Türk kültürüne sahip oldukları gerçeğinden hareketle illere göre siyasi veya bölgelere göre (coğrafi)-folklorik ayırım yapmanın zor olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Anadolu'ya yerleşmiş bulunan çeşitli boy ve aşiretlerden yoğun olarak belli bir bölgede bulunanlar varsa da, değişik bölgelerde yaşayan aynı boy ve aşiretten insanlar da vardır.

Güneydoğu Toroslarda yaşayan bazı Türkmen aşiretlerinin kültür yapılarıyla Balıkesir, Bursa ve Çanakkale'de yaşayan Türkmen aşiretlerinin kültür yapılarının birçok benzer yönlerinin bulunması (aynı kökten olmaları sebebiyle) son derece tabiidir.

Bu sebeple, özellikle müzik ve oyun folklorunu siyasi sınırlarla sınırlamanın bu kültür unsurlarının kolunu-bacağını kesmek olacağını söylemek mümkündür. Ancak, maalesef günümüzde bu

hataya sık sık düşülmekte, mesela oyunlarımız illere göre (Erzurum halk oyunları, Sivas halk oyunları gibi) anılmaktadır.

Biz de bir "Sinsin" oyunu vardır ki Kars'tan Edirne'ye kadar birçok bölgede oynanmaktadır. Temirağa, Dello ve Tamzara gibi birçok oyunu pek çok ilimizde görmek mümkündür. Şimdi bu oyunları hangi ilimize mal edebiliriz? Aynı problemi diğer kültür unsurlarında da görmek mümkündür. Ancak, folklorun popüler dallarından olan müzik ve oyun konusunda bu husus daha dikkat çekicidir.

O halde ne yapmak gerekir. Müzik ve oyun folkloruna neye göre ele almamız gerekir?

Bize göre öncelikle yurdumuzda yaşayan Türklerin iskan yerlerini iyi tespit edip ona göre bir inceleme yapmak, ona göre bir tasnif yapmak daha yerinde olacaktır.

Şu da bir gerçek ki Türkiye'nin her ili müzik ve oyun folkloru bakımından aynı zenginliğe sahip değildir.

Yurdumuzun çeşitli bölgelerinde yaptığımız folklor saha araştırmaları bu neticeyi açık bir şekilde vermiştir. Bu konuyu dikkatle ele aldığımızda zaman, bazı bölgelerin merkez özelliği taşıdığı, diğer bölgelerin ise bu merkezi yerlerin tesiri altında bulunduğunu gördük. Mesela müzik ve oyun folkloru bakımından oldukça zengin olan Elazığ (Harput)'ın çevresinde bulunan Tunceli, Bingöl, Erzincan, Malatya ve Diyarbakır illerini etkilediği görülmektedir.

Konuyu Türkiye çapında ele aldığımız zaman Trabzon, Van, Şanlıurfa, Gaziantep, Sivas, Kayseri, Konya, Antalya gibi illerimizin birer kültür merkezi özelliği gösterdiklerini ve çevre illeri etkilediklerini görmekteyiz.

Sözünü ettiğimiz illerde oynanan oyunların, söylenen türkülerin aynı veya benzer olanlarının çevre illerde de oynamakta ve söylenmekte olduğunu; bu illerin çevre illere nazaran daha zengin bir oyun ve müzik folkloruna sahip olduklarını görüyoruz.

Söz konusu illere baktığımız zaman çevrelerindeki illere ticari, ekonomik ve siyasi yönden merkezlik yaptıklarını, ayrıca bu illerde yaşayan insanların boy-aşiret veya sülale bağlarının olduğunu görürüz. Tabii bu konu misalleriyle detaylandırıldığı zaman daha iyi anlaşılacaktır.

Yukarıda sözünü ettiğimiz illere "Kültür Merkezleri" dersek bu merkezlerin hinterlandında yer alan illerin kültür yapılarını birlikte ele almak gerekecektir.

Ayrıca Türkiye dışındaki Türkleri de kapsamayan bir araştırma her zaman eksik kalacaktır.

Netice olarak şunları söyleyebiliriz, folklorun sınır tanımazlığı ilkesi göz önüne alınmak suretiyle yapılacak olan folklor araştırmaları, bizleri daha sağlam neticelere götürecektir. Bu sebeple folklorcuların bu konuyu gözden uzak tutmamaları gerekmektedir.

Dipnot:

Milli Folklor Cilt 2. Sayı 11. Güz 1991

Adıyaman Pişinik köyü halı dokumacılığı

== Hülya Göçmez ==

Pişinik, yeni adıyla Durukaynak köyü Adıyaman şehir merkezine 14 km. uzaklıkta bir ova köyüdür. Halkı alevidir. Köyün hemen girişinde köy ağası Ali Ağa'nın (ağa vefat etmiş varisleri de köyü terk etmişler) evi bulunmaktadır. Ancak ev terk edilmiş olmasına rağmen hala o görkemli halinden birşey kaybetmemiştir.

Köy halkının geçim kaynağı çiftçiliktir. Ekilen ürünler tütün ve buğdaydır.

Pişinik köyünde halı dokumacılığı

Pişinik köyünde halı dokuma yavaş yavaş eski işlev ve değerini kaybetmeye başlamıştır. Şu anda köyde sadece halı yastık dokuyorlar. Halı yastık dokudukları tezgaha yastık tezgahı diyorlar.

Tezgah genellikle Adıyaman'da yaptırılıyor, ancak köyde de tezgah yapan ustalar bulunmakta. Kaynak kişinin evinde bulunan ve 3 bin liraya aldıklarını söyledikleri tezgahın parçalarını ve bu parçaların görevlerini şöyle sıralayabiliriz.

1- Gör: Fırkı yapan düzenek (Çözü tellerinin çapraz haline fırk deniyor) Bu düzenek çözgüde kullanılan iple yapılıyor.

Dargörün üzerinden do-laştırılan ipler dargörün altında bulunan çözgü tellerine geçirilir ve dargör üzerinde bulunan demir çubuğa sarıllarak sağlanırlar. Bu işlem bitin-

ce çözgü tellerinin yarısı altta yarısı da üstteymiş gibi gözükür.

2- Dargör: Gör'ün sarıldığı kalınca tahta (Gör ip demek, dar ise ipi tutan alet anlamındadır.)

3- Demir çubuk: Daha önce demir çubuk yerine sağlam ağaçtan çubuklar kullanırlarmış ancak daha sağlam oldukları için bu tür demir çubuk kullanımı başlamıştır. Bu çubuk gör'ün kaymaması ve sağlam olması amacıyla bulunmaktadır.

4- Darpeşt ve bevs: Darpeşt ve bevs fırk düzenini çalıştırmaya yarıyor. Darpeşt fırk düzeninin öne ve arkaya geçmesini sağlıyor. Darpeşt dargörün arka tarafında bulunurken, bevs ön tarafındadır. Bevs

ayrıca dokumanın düzgün olmasını sağlar. Herhangi bir hata yapılmamasına ve yapılan hatanın da çabuk ortaya çıkarılmasına yardımcı olur. Bevs alt ve üst çözgü telleri arasına konulur. Darpeşt yuvarlak biçimli olmasına rağmen bevs düz ve enli biçimdedir.

5- Masura (masur)-Mekik: Uzun ince bir çubuktur. Havi (atki ipi)yi buna sararak çözgü tellerinin arasından geçiriyorlar.

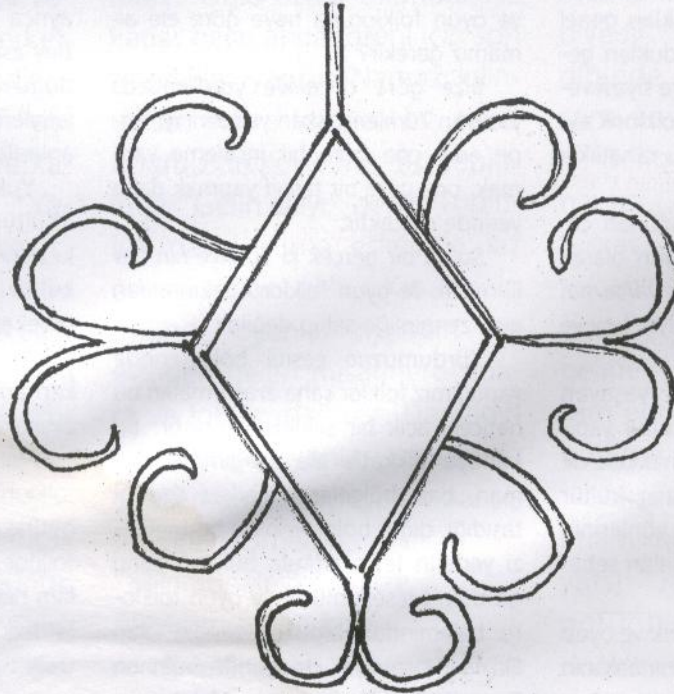
6- Bij: Fırkı düzeltmek için kullanılan çubuk. Bu çubukla çözgü tellerinin üzerinde bir sağa bir sola gezdirilerek fırkın düzelmesi seçkin hale gelmesi sağlanır.

7- Birrek: Yün kesim aleti (makasa benzer bir alet).

8- Darbesti itmek için ayrıca ağaçtan yapılmış iki tane çatal bulunur bu iki çatala darpeşt itilir, iple de çekilir. Darpeşt iyice çekilir ki fırk düzeni ortaya çıksın, dokuma işlemi yapılan tarafa geçsin.

Çözgü tezgah üzerinde çözülüyor. Tezgah gerek ev içerisinde gerekse dışarıda kurulabiliyor. 402 çözgü teli var, 10 çile yapılıyor ve 3 kişi tarafından çözgü işlemi tamamlanıyor. Çözgü işlemi tamamlandıktan sonra gör düzeneği hazırlanır. Gör düzeneği ile çözgü telleri çapraz hale getirilir.

Atki ipi yine Adıyaman'dan, pamuktan yapılmış hazır ip şeklinde

Gullik Gül Motifi

Pişinik halı yastığının çeşitli yerlerinde kullanılan temel motiflerden biridir.

temin ediliyor.

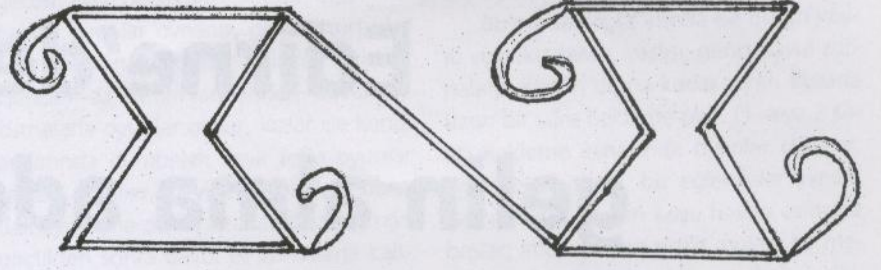
Dokuma için yün köylülerce hazırlanıyor. Koyun kırkımı zamanında elde edilen yünler temizce yıkanıp taraklanır. Yünler eskiden kök boya ile boyanmış ancak şimdi kök boya kullanan yok. Uzun zaman aldığı ve çok zahmetli olduğu için kök boya yapımı yerine küp boya tercih ediliyor. Küp boyalar G.Antep'den getiriliyor. Boyanan yün tekrar yıkanıp kurutuluyor. Boyanmış ve temizce yıkanmış yün teşi denilen (kirmen) aletle ip haline dönüştürülüyor. Yün önce ayrı ayrı iki teşi ile ip haline getirilir, daha sonra ayrı ayrı teşiler ile ip haline getirilen yün tek kat yapılmak üzere bir daha bükülür. Daha sonra çile haline getirilen yün Birrek (masaya benzer alet) ile dokumada kullanmaya yetecek büyüklükte kesiliyor. Orta büyüklükte derin bir kabın içine kesilen yünler artık dokuma işlemi için hazır durumdadır.

Dokumaya başlangıç örgüsü ile başlanır. Halı çabuk sökülmesin diye yapılan başlangıç örgüsü kırmızı renkteki ipten yapılıyor, herhangi bir adı yok. 3-4 cm. uzunluğunda saçak payı bırakılıyor.

Bu köyde ilme aşağıdaki şekildeki gibi atılmaktadır. İlmelik iplik önce arkadaş ki çözümlene sonra da önceki çözümlene bağlanır ve aşağıya doğru çekiliyor.

Halı yastık üzerindeki motiflere cinnivi veya nakış diyorlar. Halı yastıkta bulunan motifleri şöyle sıralayabiliriz.

- 1- Kırmızı nik (nik çengel olta anlamındadır).
- 2- Beyaz nik: Kenar süsü olarak kullanılıyor.
- 3- Dödük: İki ilme beyaz iki ilme kırmızı yapıldığı için dödük deniyor.

Beyaz Nik

Pişnik halı yastığında kullanılan motiften bir kesit
(kenar süsü olarak kullanılmakta)

- 4- Gullik: Gül motifi
- 5- Gutı (kutu) veya sandık motifi de diyorlar.
- 6- Beğnik (Eskiden cezaevlerinde mahkumların yaptıkları zikzak şeklindeki ve ucunda boncuk bulunan bir takı ismi)
- 7- Yastığın ortasını (kenar süslerinin dışında kalan) oluşturan büyük motife *göbek motifi* deniyor.

Motifleriyle bir bütünlük oluşturan bu dokumaya köyde halı yastık denilmektedir. Çok eskiden yan halısı adı altında 1 metre eninde 3 metre boyunda halılar dokunmuş. Ancak bu iş uzun zaman aldığı, masraflı olduğu ve büyük emek istediği için bırakılmış şimdi köyde sadece halı yastık dokunuyor.

Halı dokunurken 25-30 sırada bir kesim işlemi yapılıyor.

Halı yastıklar önceden çeyizlik olarak dokunuyormuş şimdi yine aynı amaçla dokunmakla beraber turistik esya olarak Antalya iline de gönderilmektedir. Çoğu zaman sipariş üzerine dokunan bu halılar köyde bazı kişilerin yan gelir olarak uğraşı alanına girmiştir.

Ticari bir özellik kazandığı için halıla-

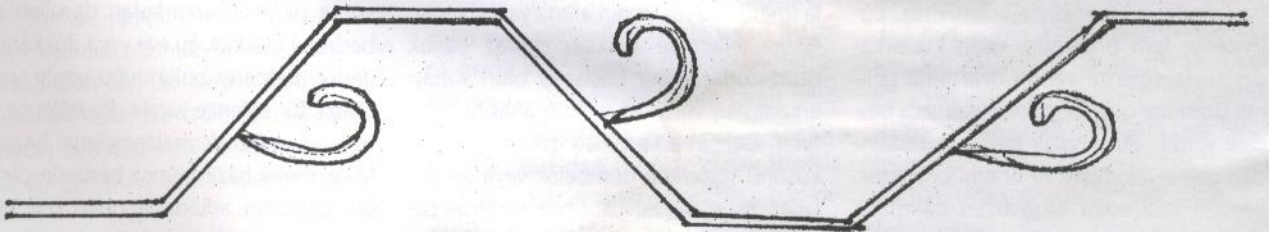
rın kalitesinde, zamandan kazanmak emek ve masraftan kaçınmak amacıyla bir takım değişikliklere gidilmiştir. Mesala atkı ipi pamuktan yapılmaktadır. Kök boya kullanmak yerine (çünkü çok uğraştırıcı ve zor oluyormuş) küp boya kullanılmaktadır.

Pişnikte dokunan halı yastıklardan, köyün genç kızlarından hemen hemen hepsinin çeyizinde bulunmaktadır. Ekonomik güce göre kiminin çeyizinde bir kimininkinde 2-3-4 tane halı yastık bulunmaktadır.

Köyde halen 10-15 evde halı yastık tezgahı bulunuyor. Bunların hepsi de çalışır durumda.

Bu tezgahlarda dokunan halı yastıklar hem kendi ihtiyaçlarını gidermek hem de aile bütçesine gelir sağlamak amacıyla satmak için dokunmaktadır. Satış fiyatı genellikle 10-15 milyon arasında değişmektedir.

Halı yastıklar iki kişi tarafından 10-15 gün içinde dokunuyor. Bu halıların maliyeti yaklaşık olarak 5 milyon civarındadır. Halı yastığın eni 55 cm. olup boyu ise 1.25 cm.'dir.

Kırmızı Nik

Pişnik halı yastığında kullanılan bir motif

Edirne'de gelin alma adetleri

==== Zeki Dağ ====

Danışık

Danışık, köylerde düğünden bir hafta veya on gün önce yapılır. Bunun yapılmasındaki maksat, düğün yapan kişi başka bir komşusunun düğününü ve derneğini aynı güne gelip gelmediğini saptamak, köylünün bu düğüne itirazı olup olmadığını öğrenmek, köylüye düğünün yapılacağını ve gerekli hazırlıkların yapılması gerektiğini söylemek. Köyde danışık yapıldı mı bütün köylü hazırlıklarına başlar ve misafir karşılamak için danışık gecesi tespiti geçerler. Düğün esnasında misafirlerin tüm ihtiyaçlarını köylü karşılar.

Tel gezdirme

Köyden bir tane kadını telci seçerler. Tel gecesi düğünün bir veya iki gün öncesi olur. Telci kadın sabahtan itibaren sepetle evlere tel gezdirebilir. Sepetinde her eve yetecek kadar biraz kına, biraz şeker, biraz da tel vardır. Bunların anlamı tel gecesine davetiyedir. Davetiyeler alındıktan sonra o gece herkes düğün evine gelir ve tel eğlencesi başlamış olur. Eğlencenin ilk başlarında gelin eğlenceye katılmaz. Eğlencenin tam ortasında, gelin kız arkadaşlarıyla eğlence yerine gelir ama gelinin üzerinde gelinlik yoktur, yalnızca bindallı vardır. Bu bindallı kaynana tarafından geline alınmıştır ve önemi büyüktür. Bindallı kadifeden olup üzeri nakışlarla yapılmış elbisedir. Gelin eğlence yerine geldikten sonra oyunlar oynanır ve gelin saçını yapılmak üzere oturtulur. Gelinin sa-

çını yapan usta kişiler gelinin saçını telle örterler ve telleri yere kadar uzatırlar. Gelinin saçını tutturmak için de geline, gelin tacı takarlar. Gelinin saçını artık düğün bitene kadar bu şekilde kalır.

Kına gecesi

Cuma günü davullar geldikten sonra kahvede birkaç oturak havası yaparlar. Oyunlar oynandıktan sonra davullar düğün evine giderler, gençlerin kollarına birer tane mendil bağlanır. Davulların da üzerlerine bir tane mahrama (havlu) bağlanır. Hava kararmaya başladığı zaman davulcular ile gençler köyün sokaklarında dolaşarak herkesi kınaya davet ederler. (Bu gezi köyün her sokağında olur) Gezi işlemi bittikten sonra herkes düğün evine gelir, kına eğlencesi başlar ama gelin bu eğlenceye katılmaz. Eğlencenin ortalarında gelin arkadaşlarıyla düğün yerine gelir, gelin düğün yerine gelirken önde kına tepsisi içinde kına, kınanın üzerinde 6 veya 7 tane mum vardır. Kına türküsü söylenerek türkü bitinceye kadar dönerler, türkü bittikten sonra gelinin altına bir pol (minder) ayaklarının altına yastık verilir. Gelin, elleri ve ayakları çapraz olarak oturturlar. Kına başlamış olur. Kınayı arkadaşları vurur ve gelinin anasını ağlatırlar. Gelinin arkadaşları geline kına türküsünü söylerken dümbelek veya tef çalarlar. Bu arada davullar bazı yerlerde çalar, bazı yerlerde çalmaz, ama davul çalsa bile kız arkadaşları, türküler, maniler söyleyerek gelinin kınasını yakarlar. Kınala-

ma işlemi bittikten sonra el ve ayaklarına bez sararlar. (Bazı yerlerde ise ellere ve ayaklara özel çorap şeklinde etrafı oyulmuş bez yaparlar.) Bunları da yaptıktan sonra gelini kucakla gelinin yatak odasına götürürler, orada da eğlence yapılır. Geline kına vurulma esnasında gelinin başına kırmızı girep örterler. Köşeli biçimde başa konan girep gelinin ağlarken yüzünün görünmesini önler, bütün bu işlemler bittikten sonra kına gecesi sona ermiş olur. Gelinin üzerinde kesinlikle gelinlik yoktur, bindallı vardır ve sabahleyin saat 06 ve 07 sıralarında gelinin kınası davul zurna ile erkeğin göndermiş olduğu ibrikle yıkanır. Bazı köylerde köy çeşmesinde yıkanır. Geleneklerimize göre kına yıkama sırasında özel bir yeri vardır.

Damat traşı

Cumartesi günü yapılır. Damat traşı başlamadan önce davullar tüm kahveleri gezer, herkesi traşa davet eder. Kahveden masalar, sandalyeler alınıp düğün evine götürülür ve masalar kurulur. İçkiler, yemekler masalara konulur. Daha sonra damatın arkadaşları davulları alıp berberin bulunduğu eve veya dükkanı giderler. Berberin bulunduğu yerde yarım saatlik bir eğlence yapılır. Bu eğlence yapılırken berber de malzemelerini hazırlar. Malzemeler hazır olunca berberin çantasını damadın arkadaşlarından biri taşır. Bu arada, berberin koluna mendil veya mahrama (havlu) bağlanır, yavaş yavaş erkek evine doğru yola çıkılır. Berber dü-

ğün evine geldiği zaman damat çeyiz evine sokulur. Bunun bir adı da *çeyiz altıdır*. Damadın üstündeki elbiseler günlük kullanılmış olduğu elbiselerdir. Damat sandalyeye oturtulur, bu arada davulun biri dışarıda oturan kişilere, bir tanesi damat traşına çalar. Dışarıda oturanlar çeşitli oyunlar oynarlar. Görsel oyunlar, oturak oyunlar, bunlar domuzu bataktan çıkarmak, köroğlu, mevlana (erkeğin biri kız, biri erkek olarak oynanır) gibi oyunlardır. Ama içeride damat traşı devam eder. (Berber traşa başladığı esnada usturanın kesmediğini söyler, damat tarafından berbere hediye verilir, traş devam eder. Bu arada damadı, arkadaşları yarım traşla oyuna kaldırır, arkadaşları tarafından para asılır, damat yerine oturduktan sonra berberin fırçası saklanır. Bunu damadın arkadaşları yapar, bunlara da hediyesi verildikten sonra traş devam eder.) Damadın arkadaşlarından biri düğün esnasında düğünde olacak her türlü hediye verme, içki dağıtma, yemek verme gibi işleri takip eder. Bütün bunları bu kişi üstlenmiştir. Traş bütün bu işlemlerden sonra biter, biter ama damadın giydirmiş işlemleri başlar. Damadı, arkadaşları ayaklarını yere basmayacak şekilde tutarlar ve onu tepeden tırnağa kadar yeni damatlıklarını giydirirler. Bu arada ayakkabıları da saklanır, ama hediyesi alındıktan sonra tekrar giydirmeye devam edilir. Giydirmiş işi bittikten sonra damat 3 defa yukarıya atılır ve tavan öptürülür. Damadın ayakları daha sonra yere basar ve hemen yanına bir tane sadıç verilir. Köylerde sadıç damadın düğününden bir önceki damattır, arkadaşı olma zorunluluğu yoktur, bir önceki damat kavgalı da olsa bunu yapmak zorundadır. (Bu olay da darınlığı ortadan kaldırıyor.)

Damat, sadıçla birlikte dışarıya çıkarırken kapının ağzında bulunan damadın arkadaşları silahları ateşler. Bütün orada bulunan kişiler damadın elini sıkarak damadın oyununa katılırlar, bu olay yaklaşık bir gün sürer ve traş işlemi biter.

Takı (Askı Gecesi)

Cuma gecesi kına, cumartesi günü

damat traşı olduktan sonra, cumartesi gecesi takı gecesidir. Düğün eğlencesi başlar, oyunlar oynanır, gelini oturturlar ama gelinin üstünde gelinlik yoktur. Gençler de kendi aralarında davullarla zurnalarla oyunlar oynar, kızlar ise kendi aralarında dümbelek veya tefle oyunlar yapar, maniler, beyitler söylerler, buna da *beyit atma* denir. Aradan biraz zaman geçtikten sonra davul ve zurnalarla kahveden yaşlı kişileri ve misafirleri takı için davet ederler, davetliler düğün evine gelince takı başlamış olur. Geline takı takılı iken özel bir takı havası çalınır ve geline ilk önce babası takısını takar, elini öptürür daha sonra amcaları, yakınları ve misafirler takısını takar. Erkeklerin takı işlemi bittikten sonra kadınlar takısını takmaya başlarlar. Kadınlarda da ilk önce takıyı gelinin anası takar bu kadınlarda takı esnasında bir de çığırtkan vardır. Takılan takıların niteliğini takan kişinin yakınlık derecesini bildirir ve takı işlemi bitmiş olur. Kısa bir eğlenceden sonra takı gecesi de biter.

Gelini giydirme

Gelini giydirmiş işi pazar günü yapılır. Saçı tel gecesi gibi telle örülür, teller de gelinin boyundan aşağıya kadar sarkar. Geline gelinlik giydirilir başına da kapala denilen gelin tacı takılır.

Koşu havası

Edirne'nin köylerinde yastık koşusu diye bir gelenek vardır, bu gelenek düğün törenlerinde en heyecanlı en görsel olaydır.

Gelin, çeyizini erkeğin evine gönderirken bir tane de koşu yastığı gönderir, erkek te geline ibrik gönderir. (Bu ibrikle gelin aynı zamanda kinasını yıkar) Bu ibrik kızda kalır. Damat traşı, askısı bittikten sonra pazar günü erkek tarafı gelin arabalarını hazırlayıp gelini almak için yola çıkar. (Eskiden gelin arabaları manda arabası, öküz arabası, at arabası, son zamanlarda traktörlerden olmuştur) Ağır ağır yol alınırken zaman zaman yolda du-

rulup dinlenilir. Davul zurnalarla eğlenceler, oyunlar oynanır.

Bu arada kız tarafında ise bütün köylü veya kız tarafı, yaşlısı, genci davul zurnalarla köyün dışına kadar çıkar. Burada uzun bir süre bekleme olur. (1 veya 2 saat) Bekleme esnasında oyunlar oynanır, eğlenceler yapılır, bu eğlenceler yapılırken davullar birden koşu havası çalmaya başlar, atlar sıra sıra dizilir, onlara bir mesafe verilir. Birinci gelen ata ibrik verilir, içine şerbet konulur. (Bazen tuzlu su da konulur) ve karşıdan gelen halaya gönderilir. Karşı taraftan gelen erkek halayı ise erkeğin gönderdiği şerbet dolu ibriği görünce ona kaynana tarafından hediye verilir. Ve gelinin yastığı (koşu yastığı) atlıya verilir, atlı ibriği bütün halay arabalarını gezdirir. Halay arabalarından kimi para, kimi de mendil veya havlu bağlayarak onu arabasından uğurlar. Bu yapılan bütün şeyler erkek tarafından iyi niyetle karşılanır. Atlı erkek halayında bu işlemleri tamamladıktan sonra tekrar gelin evine doğru yola çıkar ve köyün dışında bulunan kişilere gelen halayın nerede olduğunu ve ne zaman burada olabileceğini söyledikten sonra koşu havası sona erer. (At karşı taraftan gelirken koşu havası yine çalınır, bu heyecanlı bekleyiş ve eğlence halay gelene kadar sürer.)

Misafir karşılama

Erkek tarafından gelen halayı köyün dışında bekleyen kız tarafı belirli mesafelerde görürler ve arabalardan inilir. Kız tarafı kendi bölgesinde, erkek tarafı kendi bölgesinde oyunlar oynamaya başlar, bu mesafe giderek kısalmaya başlar son 50 metreye gelindiğinde düğünün en doruk noktasına gelinmiştir. Kız tarafında 4 davul, 4 zurna, erkek tarafında 4 davul, 4 zurna kendi taraflarında oyun havaları çalar ama, o 50 metre mesafe bir türlü kapanmak bilmez. Aynı zamanda hiç kimse kendi bölgesini terk etmez. İki halayın birleşmesi heyecanla beklenir, bu birleşme yaklaşık bir saat sürer. (Karşıdan gelen halay arabaları 40 öküz arabası, 40 manda arabası veya 40 at araba-

sı olabilir) Karşılaşma tam bir noktaya gelindiği zaman her iki tarafın erkekleri şapkalı kaldırıarak selamlaşırlar ve tokalaşırlar.

Gelin kaynana buluşması

Pazar günü herkes düğün evine toplanır. Gelin gelinliklerini giymiş evinde oturur, ama düğün meydanına çıkmaz halaya gelen misafirler de düğün meydanındadır. Aradan biraz zaman geçtikten sonra gelin arkadaşları tarafından düğün meydanına çıkarılır, bu arada herkes merakla gelin ve kaynananın buluşmasını bekler, gelin ve kaynananın oynayabileceği kadar bir boşluk oluşturulur. Gelin kaynana görünce ayağa kalkar ve ona takısını takar, daha sonra davul zurna eşliğinde gelin kaynana oyununu oynarlar ve gelin sandalyeye oturtulur. Kaynana oturur ve kaynananın kızı var ise gelini yine oyuna kaldırırlar, bu kez gelin görünce türküsüyle gelin, görünce oynar ve gelin yine oturtulması için yerine doğru hareket eder, artık gelin sandalyeye oturtulmaz, sandalyede kaynana oturmaktadır. Olaylar böyle sürüp gider.

Gelinin arabaya bindirilmesi

Kız evinde düğün bitme noktasına gelmiştir. Davullar, arabaya gelinin bindirilmesi için arabaya bindirme havası çalarlar, bu arada gelinin babası gelinin yanına gelir, son olarak ona takısını takar ve beline kurdela (kurdele) bağlar, (Bu kurdelanın anlamı büyüktür). Elini öptürdükten sonra kızını kendi elleriyle gelin arabasına bindirir ve yenge kadınlara (Inge kadınlar) teslim eder, bu an bir babanın en mutlu olduğu andır. Bu an duygu yüklü bir andır, her baba bunu hayal eder. Köylüler her arabanın başına giderler ve tanısın tanımasın onu evine götürüp doyurur. (Götürülen insan sayısı o kişi için önemli değildir.) Arabalarda koşulu olan hayvanlarını sularlar, bağlarlar ve yemlerler. Bütün bu işler ev sahibi tarafından yapılır. Bir köyde düğün günü

komşular tarafından tespit edilir. Düğün sahibi bu hafta düğün yapmak istiyorum der, kahvede bulunanlar uygundur der veya uygun değildir der. Bunu komşular belirler ama o gece kahveye herkes gelir, bunun adına "Danışık" denir. Danış yapıldığı zaman pazartesi günü düğün için herkes hazırlık yapar. İmkani olan çok büyük hazırlık yapar. Herkes 2 fırın ekmek pişirir, börek pişirir, tavuk pişirir, ama gücü oranında düğüne katkıda bulunur. Onur için gelen misafirler böyle bir görkemli karşılanır, yemekler yendikten sonra düğün evine gidilir.

Gelin arabası

Gelin arabası manda arabası, öküz arabası veya at arabasıdır. Genellikle manda arabası tercih edilir.

Arabanın süvenlerine, kanatlarına ve kuyruk kısmına yay biçimde sopalar geçirilir, bu sopaların üzerine hasır ve hasırın üzerine de kilim veya palalar denilen örtüler konulur. Bu araba diğer halay arabalarından çok farklıdır. Dışı süslü olduğu gibi içide süslüdür ve içinde delikanlılara verilmek üzere her türlü içki ve basma denilen bezler vardır. Gelin arabasının içinde yine gelinin oturması için bir sandalye vardır, ayrıca 2 tane yenge için (inge) yer yapılmıştır. Gelin arabasının arkasında ve önünde iki tane perde görevini yapan kalın pala veya kilim vardır, bu perdeler gelinin yüzünün görünmesini engeller. Gelin arabaya bindiği zaman yüzü kırmızı gireple örtülüdür, gelinin yüzünü görmek isteyenlere hakaret edildiği de tespit edilmiştir. Gelin arabasında 2 tane yenge kadın ve bir de gelin vardır, gelinin elinde ayna vardır. Gelin yalnızca aynaya bakar ve aynaya ağlar. Gittiği yeri görmez ve dışarıda neler oluyor, onlardan haberi yoktur.

Gelini arabadan indirme

Gelin damat evine gelince gelini damadın babası karşılar, buna kaynata denir. Kaynata geline ve yanındakilere hoş geldiniz der. Geline inmesi için elini uza-

tır, fakat gelin bu arada ağladığı için inmek istemez. Daha sonra kaynata geline tekrar; eğer inersen sana 2 inek, 2 manda vereceğim der ve gelin arabadan iner. Damat o sırada ya samanlıkta, ya da ahır içinde gelinin arabadan inmesini bekler (sadiçi yanında). Gelin arabadan inip herkesin ortasında bulunan bir sandalyeye çıkartılır, daha sonra damatla babası gelinin etrafında tekbir getirerek üç defa döner. Dönme işlemi bittikten sonra önce kaynata daha sonra damat geline elini öptürür. Bu işlemler de yapıncı damat cebinden şeker torbasını çıkarır ve torbanın içinde ekip, para ve şeker vardır. Bunları gelinin suratına veya üstüne çarpıtılarak etrafa saçar, saçma işi bittikten sonra gelini kucaklayarak gelin evine doğru yola çıkar. Gelin evine gelindiğinde kapıda biri Kur'an-ı Kerim tutar, bu Kur'an kapının üstündedir. Kapı eşliğinin bir karış üstünde de bir ip vardır. Bu ipin üstünden atlatılır ve gelinle damat içeri girmiş olur. Daha sonra, gelinle damat dışarı çıkar ve dışarıda bekleyenlere el sallayarak gelini bir sundurmanın üstüne oturturlar. Geline gelen kadınlar veya kızlar gelini kutlar, erkek ise arkadaşlarıyla halay çekerek kahveye götürülür, düğün biter.

İmam nikahı

Düğün bittikten sonra damat davul ve zurnayla kahveye getirilir. Çay, kahve içildikten sonra camiye gidilir. Camide namaz kılınır, namaz kıldıktan sonra tekrar kahveye gidilir ve herkesin eli damat tarafından öpülür. El öpme işi bittikten sonra köy imamıyla gelinin bulunduğu eve gidilir, orada imam nikahı kıyılır. Nikah kıyıldıktan sonra damatı gelinin yanına gönderirler, ama imamlarla birlikte gelen yaşlı kişiler evi terk etmezler. Damadın yakınları tarafından imama ve yaşlı kişilere pilav üstü tavuk ve ayran ikram edilir, yenilip içildikten sonra ev terk edilir.

*Damat yaşlılarla eve getirilirken dualar okunur, tekbirler getirilir.

Kaynak: Ömeroba, Süleymandanişment, Hacidanişment, Vaysal köyleri.

Entellektüel kültürden neler almalıyız, yanlışlarımız!

— Yrd.Doç.Dr. E.Ahmet Terzioğlu —

A.Ü. Erzincan Eğitim Fak. Dekan Yrd. ve
Beden Eğt. Spor Böl. Bşk.

Bu çalışmayı hazırlarken kültür kavramına, maddi-manevi kültür ayırımına ve teferruatına girmeyeceğiz. Çünkü, bu konuda çok sayıda çalışma ve araştırma yayınlandı. Biz bu çalışmamızda entellektüel kültürden neler almalıyız, yanlışlarımız nelerdir ve nasıl düzeltilebilir konusunda birkaç örnekten kısaca bahsetmeye çalışacağız.

Bilindiği gibi ülkemizde kültüre dış etkiler tanzimatla başladı. Yani tanzimattan bu yana çok değişik alanlardaki dış etkilerle hız kazanan batılılaşma en çok kültürümüze yönelik olarak etkilerini göstermiştir. Ancak, batılılaşma ifadesi ise çok spekülatif bir konu olarak karşımıza çıkmıştır. Halbuki, batılılaşmadan "Çağdaş batı medeniyetine (maddi kültür) girmek için manevi kültürü, farklı milletlerin yaptıkları çabalar" (Erkal, M. 1983 S:22) manasını anlamamız gerekir. Mevzuu bu açıdan ele alındığında batılılaşmanın bizde manevi kültürden aşırı tavizler vermek olmadığı kolayca anlaşılabilir. Zira batılılaşmak, maddi kültür unsurlarının, ilmin, tekni-

ğin alınmasıdır. Zaten ilim ve teknik beynelmiledir. Halbuki manevi kültür millidir ve bir milleti diğer milletlerden ayıran unsurudur.

Çağdaşlaşma ve batı medeniyetine girmek için manevi kültürden vazgeçmek gerekmez. Buna en güzel örneği Kimono'sunu rahatlıkla giyen hala geysayı kültüründe yaşatan Japonya teşkil eder.

Japonlar asırlık anelerinden hiçbir taviz vermeden batılılaşma sürecini tamamlamıştır, özellikle elektronik ve motorlu kara taşıtları pazarında dünyada çok büyük paya sahip olmuşlardır.

Gerçi, W.Ogburn'a göre sanayileşmiş batı toplumlarında veya sanayileşme aşamasında olan toplumlarda maddi kültür, manevi kültürden daha hızlı değişmektedir. Bu durum ikisi arasında bir boşluk doğurur ki buna Ogburn; "kültürel gecikme" veya "kültürel boşluk" demektedir. (Tezcan, M. 1984 S: 75)

Ogburn'un dikkat çektiği bu gecikmenin olmaması için, geliştirmekte olan ülkelerin, dolayısıyla ülkemizin, teknolojik gelişmeye

paralel olarak, vasıflı işçiden, teknik elemana kadar, yeter sayı ve vasıfta insan gücü yetiştirmesi gerekir. Beşeri seraye de diyebileceğimiz insan unsuru kültürel gecikmenin olmaması için en önemli faktörlerden biridir.

Zira teknolojinin transferi, tek başına bir işe yaramayıp insan gücüne ihtiyaç göstermektedir. Bu insan gücünü yetiştirecek ortamı hazırlamak, kültürde alınması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksa batının modasını, ahlak anlayışını, giyim-kuşam alışkanlığını çocuk-ebeveyn ilişkisini, büyük-küçük ilişkisini, yeme-içme davranış ve alışkanlıklarını almak batılılaşmak değildir. Bu, yalnızca kültürümüzün batı kültürü karşısında yok olması veya yok edilmesidir. Bu gün bu durumda karşı karşıyayız, hatta da ileri işiştenden geçmek üzeredir. Yapılması gereken ise, kültür üzerinde hassasiyetle durulmasıdır. Aksi halde batıların kültür emperyalizmi kapsamı içerisinde yürüttükleri çalışmalar başarıya ulaşmış, milletimizin kültür değerleri de yok olmuş olacaktır.

Dilli kavalın çok sesli müzikteki yeri

— Yrd. Doç. Burhan Tarlabası —

İTÜ T.M.D.K Öğretim Üyesi

Ülkemizde, nefesli çalgılar alanındaki yayın (metod-müfredat)lar, gerekse seri üretim amaçlı (standardizasyon) çalışmalarının ilkine, dilli kaval ailesinde rastlanır. Doğrudan dilli kaval, temelde milli müziğin ses sistemi içinde biçimlendirilip geliştirilen, çağdaş müziğin tonal yapısına uygun, en eski, yaygın üflemeli halk çalgılarımızdandır. Bu üflemeli sazın, 1981 yılına kadar çeşitli yöresel adlarla, gelişigüzel (metodsuz) olarak çalınageldiği, ancak bu tarihten itibaren, ortaya konan çalışmalarla (ülkemizde), ilk kez konservatuar eğitime girdiği görülür.

Ülkemizde, yüzyıllar boyu methodsuz çalınan "Doğrudan (dilli) kavalın", ilkel bir biçimden, günümüz teknolojisi paralelinde nasıl bir gelişme kaydettiği, çağın bilim düzeyine çalınmasının nasıl adapte edilebildiği hususları, bilimin gerektiği sade bir yaklaşımla ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalgının, çağın müzik kuralları içinde değerlendirilmesi nedeniyle, eğitim ve öğretimin yanısıra, ayrıca standardizasyon sorunu da kendiliğinden halledilmiştir.

Doğrudan dilli kaval, M.E.B. Talim Terbiye Kurul'unun, 28.03.1986 gün ve 2208 Sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan kararı ile, Türk nefesli çalgılarımız içinde (Devlet politikası olarak benimsenen) ilk, özgün çalgı olma şansını elde etmiştir. Anılan, Tebliğler dergisinin, "Müfredatlar" kısmında "...Öğrenci ve öğretmenin çalabilmesi ve kolayca temin edilmesi" ayrıca; "...Seçmelilerden, müzik derslerine ilişkin kavalın da flüt gibi branş çalgısı olarak uygulamaya" alınabileceğinden önemle söz edilmiştir. Çalgının, M.E. Bakanlığınca yayımlanan bu kararları üzerine doğrudan dilli kavalın seri üretimi için standardizasyona gidilmiş, sonuçta; 12 ses çeşitinden, dört

adedine (La-Si-Do ve Mi bemol)'e ait ses aralıkları, ses perdeleri ile boru içi çaplarının tonimetrik ölçümleri için, Türk Patent Enstitüsünce "Buluş hakkı" verilmesi hususu, ilgili komisyonlarca kararlaştırılmıştır. Çalgının yadsınılmayan performansı ile ilgili bilgi ve belgeler, Enstitü Müdürlüğü'nün; 9500760 Sayılı ve 19.08.1996 günlü dosyalarında mevcuttur.

Doğrudan dilli kaval, ülkemizde 1981 yılına kadar, çoban ve köylü çalgısı olarak bilinmiş, geleneksel yöntem, kişisel becerilerle yapılabilmektedir. Çalgının, anılan tarihte (İTÜ, TMDK'da metod-müfredata dayalı eğitim ve öğretimi, buna bağlı standardizasyon çalışmaları sonucu geliştirilen, Alto ve Soprano gibi ton çeşitleriyle çağın orkestra sazları arasında söz sahibi olma başarısını elde etmiştir. Çalgının, uzun ve yoğun çalışmalar sonucunda ulaşılan bu olgusu, diğer üflemeli halk sazlarımıza bir çıkış noktası sayılmış, böylece kendi alanında üzerine düşen hizmet ve görevi yerine getirmeye çalışmıştır.

Üflemeli çalgılara ilişkin, Batının yıllar önce başlattığı eğitim-öğretime, bizde ancak 1953'de Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünde Alman Prof. Herman Auer tarafından blok flüt ile başlanılmış, daha sonra (1981'de) dilli kaval devreye girebilmiştir.

Muasırdaki medeniyete dönük kültür çalışmalarının ivedilikle gerçekleşmesi gereğini (*), anılan sözleriyle önemle vurgulayan Atatürk'ün, ölümünden sonra eğitim-öğretim-sanat ve sanatçıya karşı olan ilgi ve değerinin nasıl yok olduğu, bu bağlamda çağın uygun yöntem ve tekniklerin geliştirilmeyerek, ulus ve uluslararası alanda etkinlik ve özellik kazanmadığı hususları, Batı'nın geliştirilmiş üflemeli sazlarının oluşmasında, asıl kay-

nağı THM'nin üflemelilerden (örneğin, obua ve fagot'un zurnadan) etkilendiği genelde bilinir.

Sonuç olarak; ülkemizde, eğitim ve öğretimi sürdürülen THM nefesli sazlarının standardizasyonundan daha önemli olan, sürdürülen eğitim-öğretime ilişkin, metod-müfredat (yayın) boşluğunun bir an evvel doldurulması, daha sonra çağın uygun ton çeşitlerinin oluşturulması gerek ve zorunluluğudur. Günümüzde doğrudan dilli kavalla ilgili sözü edilen bu çalışmalar sayesinde, çalgının değişik (ton) çeşitlerinin elverişliliği, her zaman, her yerde kolayca, her keseye uygun olarak temin edilip kullanılabilmesi sağlanmıştır. Temelde, milli müziğin ana ses sistemi içinde biçimlendirilip geliştirilen, 12 ton çeşitindeki dilli kavaldan, milli müziğin dışında ayrıca beynelmilel (tonal) müziğin de tüm seslerini elde etmek mümkün olmuştur.

Bu gün (doğrudan dilli kavaldan olduğu gibi), geleneksel çalgılarımıza, çağın müziğinde evrensel boyutlar kazandırmak (ses yapısı-görünüm ve ölçülerinin standarda bağlanması) gereği kaçınılmaz olmuştur. Şayet bu çalgıların ses akortları belirli tonlarda sabitleştirilerek, çok sesliliğe (transpozeye) uygun hale getirilemez ise modern çalgılar karşısında rekabetten yoksun olarak kaybolup gidecektir."

✓ Motif mecmuasında yayımlanan bu yazı, 15-16 Mayıs 1997 tarihinde T.C. Kültür Bakanlığı'nın katkılarıyla düzenlenen "4. İstanbul Türk Müziğin Günleri (Çölleşen Ruhumuzu Müzikle Yeşertelim)" adlı sempozyumunda 'Bildiri' olarak sunulmuştur.

(*) "Milli kültürümüze muasırdaki devletlerin üzerine çıkaracağız..."

M.Kemal Atatürk

Eskişehir yöresi halk oyunları

— Meltem Kapanoğlu —

Eskişehir Yöresi Halk Oyunları Uzmanı

Eskişehir ili coğrafi konumu dolayısıyla Anadolu'da her dönemde işlek ve önemli bir yol kavşağı konumunda olmuştur. Bu özelliğinin yanında tarıma çok elverişli büyük bir ovaya sahip olması, akımı güçlü doğal yeraltı sıcak su kaynaklarına sahip olu-şu Frig'lerden bu yana sürekli bir yerleşim alanı olarak kullanılmasına neden olmuştur.

Eskişehir'in bugünkü yerleşimini etkileyen süreç üç dönem olarak belirlenmiştir. 13. yy.dan itibaren başlamıştır. 13. ve 15. yy. arasında kurulan yerli köyler ki bugüne dek varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu dönemin arkasından 18. yy. sonları Yörük ve Türkmen boylarının yerleşim hayatı seçmeye başlamalarından itibaren Yörük ve Türkmen yerleşim bölgeleri oluşmaya başlamıştır. Bu süreçteki en son devre 19. yy. başlangıcından itibaren Kafkasya, Kırım, Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavya'dan gelen göçmenlerin Eskişehir merkezine ve çevre yerleşim birimlerine yerleşmeleridir. Özellikle bu üç yerleşim dönemi bugünkü Eskişehir kültürünün oluşumunda çok büyük etkileri vardır.

Eskişehir ili halk oyunları, ilin bulunduğu coğrafi konum itibarıyla çevresindeki değişik kültürlerden etkilenmiştir. Yöre oyunlarında zeybek ve kaşık oyunlarından etkilenme söz konusudur. Başka bir deyişle yöre oyunları geçiş özelliği taşır.

Kadın oyunları

Eskişehir yöresi kadın oyunları "Kaşıklı karşılaşma" türü oyunlardır. Yörenin erkek oyunları ise "kaşıklı zeybek" türü oyunlardır. Yörede oynanan tüm oyunlar kadınlar ve erkekler tarafın-

dan ayrı ayrı oynanır. Müzikte benzerliklere karşıt oyunlarda hiçbir benzerlik yoktur.

Kadın oyunlarında zeybek adı altında oynanan bazı oyunların hiçbiri zeybek türünün özellikleri görülmez, oyunlar yine kaşıklı karşılaşma türündendir.

Kadın oyunlarını genel olarak 3 başlık altında toplamak mümkündür; 1- Düz oyun, 2- Ters oyun, 3- Zeybek

Zeybek ve düz oyun adıyla oynanan oyunlar genellikle 9/8'lik bir ritimle oynanır. Ters oyun adıyla oynanan oyunlar ise 2/4'lük ritimle oynanır.

Yöre oyunlarının tümü türkölü oyunlardır. Oyun anında kullanılan kaşıkların sapları aşağıya gelecek şekilde tutulur. Yöre oyunlarında omuz vurmaları sık rastlanır. Oyunlar dar alanda az hareketlilikle sürdürülür. Yöre oyunları iki katları kişilerle oynanır.

Kadın oyunlarından örnekler:

• Mendil "Elindeki mendil": Yerleşimin birinci evresi olan eski yerleşim bölgelerinden derlenmiş bir oyundur. Bilinen en eski oyunlardandır. (2.2.2.3)'lük ritim ve tek kaşık vuruşuyla oynanır.

• Yörük kırma kadın zeybeği "Entarisi kırmızı": Yerleşimin ikinci evresi olan Yörük ve Türkmen yerleşim bölgelerinden derlenmiştir. (3.2.2.2)'lik ritimle oynanır. Oyun, Alaattin Zengin tarafından derlenmiştir.

• Kırma kadın zeybeği "Zeybek derler adına": Yörede "Yörük yürüyüşü" diye de adlandırılmaktadır. yerleşimin ikinci evresi olan Yörük ve Türkmen yerleşim bölgelerinden derlenmiştir. (3.2.2.2)'lik ritimle oynanır. Oyun Gürsel Yaktıl tarafından derlenmiştir.

• Ters oyun "Sel önüne söğüt dik-

tim bir sıra": Yerleşimin üçüncü evresi olan göçmen yerleşim bölgelerinden derlenmiştir. (2.2)'lik ritimle oynanır. Oyun Gürsel Yaktıl tarafından derlenmiştir.

• İndin dereleri "Yarelem": Yerleşimin üçüncü evresi olan göçmen yerleşim bölgelerinden derlenmiştir. (2.2)'lik ritimle oynanır. Oyun, 1983 yılında Alaattin Zengin tarafından derlenmiştir.

• Kahveyi kavururlar: Yerleşimin üçüncü evresi olan göçmen yerleşim bölgelerinden derlenmiştir. (2.2.2.3)'lük ritimle oynanır. Oyun, 1983 yılında Alaattin Zengin tarafından derlenmiştir.

• Goc'öküz: Yerleşimin üçüncü evresi olan göçmen yerleşim bölgelerinden derlenmiştir. (2.2)'lik ritimle oynanır. Oyun 1980 yılında M.Tekin Koçkar tarafından derlenmiştir.

• Yoğurt "Yoğurdum var yeşil meşil": Yerleşimin birinci evresi olan eski yerleşim bölgelerinden derlenmiş bir oyundur. Bilinen en eski oyunlardandır. (2.2.2.3)'lük ritim ve tek kaşık vuruşuyla oynanır. Yörede "Vargel" ve "Çeyizaltı" gibi adlarla oynanır.

• Düzoyun "Çeşmeler yaptırdım": Yerleşimin ikinci evresi olan Yörük ve Türkmen yerleşim bölgelerinden derlenmiştir. (2.2.2.3)'lük ritimle oynanır. Oyun Gürsel Yaktıl tarafından derlenmiştir.

• Karakuş "Gara guşum havada, galkıma": Yerleşimin ikinci evresi olan Yörük ve Türkmen yerleşim bölgelerinden derlenmiştir. (2.2.2.3)'lük ritimle oynanır. Oyun, 1983 yılında Alaattin Zengin tarafından derlenmiştir.

Kaynak: Alaattin Zengin

Halk oyunları üzerine...

Türk halk oyunları kendi bünyesinde bir takım sorunlar yaşamakta, bu vesileyle folklorumuzda yıllarca emek veren Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Türk Halk Oyunları Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Şinasi Ünal ile bir söyleşide bulduk ve Şinasi Ünal yoğun çalışmaları arasında Motif Dergisi çalışanlarının sorularını cevapladı.

- Sayın Ünal, sizce halk oyunlarının en önemli sorunları nelerdir? Günümüzde bu sorunlar üzerinde durulmakta mıdır ve bu sorunlar hangi yönleri ile araştırılmaktadır?

Öncelikle Motif Dergisi ilgililerine böylesine bir soruna parmak bastıkları için teşekkür ederim.. Bu hassas ve değerli bir konu. En önemli sorun eğitimidir. Oyun eğitmeninin eğitimi, oyuncuların eğitimi.

İkincisi sergilemedir. Festivaller, gösteriler, yarışmalar örnek verilebilir.

Müzisyenler, yöneticiler, yarışmalar, giysilerin yöresel özelliklere göre seçilmemesi, mü-

zikler üzerinde değiştirme yapılması, halk oyunlarındaki hareket ve tavır özelliklerinin değiştirilmesi diğer sorunlardır.

Tüm bu sorunların tespiti üzerine çeşitli sempozyum, açık oturum ve kongreler düzenlenmektedir. Fakat çözüm için fazla bir çalışma yapıldığı söylenemez. Çeşitli kurum, kuruluş, dernek ve okullarda halk oyunları ile ilgilenen kişilerin halk oyunları açısından eğitimlerinin yetersizliği, halk

oyunları eğitmenlerinin bir çoğunun pedagojik formasyonlarının olmaması ve halk oyunları öğretilen kurumlardaki çalışmaların devlet tarafından yeterli denetiminin yapılamaması sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır.

Ayrıca amatör halk oyunları gruplarının ekonomik zorlukları ve çalışma mekanlarının da yetersiz olması sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır.

Yine halk oyunları yarışmalarında

rını değerlendiren seçici kurul üyelerinin yetiştirilmesi de önemli bir sorundur. Son zamanlarda bazı kuruluşlar halk oyunları yarışmalarını değerlendirmek üzere seçici kurul üyesi yetiştirme kurs ve seminerleri düzenlemektedir. Bu olumlu bir gelişmedir. Fakat gerek bu kurs ve seminerlerde ders verecek olan öğretim elemanlarının seçimi gerekse illerden bu kurslara gönderilecek kimselerin seçiminde herhangi bir kriterin olmaması ve seçimlerin ilgili yöneticilerin insiyatifinde olması asıl amaca hizmeti olumsuz etkilemektedir.

- Türk halk oyunları içerisinde yaşanan sorunları daha detaylı olarak açıklar mısınız?

Şöyle ifade edilir; halk oyunlarının en önemli sorunları:

Eğitim; oyun eğitmeninin eğitimi, halk oyunu oynayanların eğitimi.

Sergileme: Öğrenilen oyunların sergilenmesi, gösteri, festival (yurtiçi ve yurtdışı), kurum ve kuruluş geceleri, yarışmalar.

Müzisyenler; yöresel ezgilerin öğretiminin bir okulunun olmaması nedeniyle yöre müzikleri akılda kaldığı gibi ve kulaktan kulağa aktarılarak yaşatılmaktadır. Bu yol da pek sağlıklı değildir. Çünkü bir ezginin herhangi bir bölümü unutulabilir.

Müzisyen ücretlerinin fazlalığı, özellikle geleneksel çalgılar (davul, zurna) dışındaki çalgıları çalan müzisyenlerin çok fazla ücret talep etmeleri. Bunun nedeni yarışmalarda çok sazlılık kriterinde ısrar edilmesi denilebilir.

Yöneticiler: Gerek resmi gerekse özel kurum, kuruluş ve dernek yöneticilerinden bir çoğunun halk oyunları kökenli olmaması onların halk oyunlarının sorunlarını çözmede yetersiz kalmalarına neden olmaktadır.

Yarışmalar:

Bazı yarışmaların kriterlerinin çok sazlılığa ve sahne düzenlemesine yönelik olması halk oyunlarının geleneksel yapısının bozulmasına yol açmaktadır. Parası olan kurum ve kuruluşlar çok sazlılığı yerine getirmekte fakat amatör kuruluşlar bunu yerine getirememektedir. Karşılığında da yarışmada puan kaybına uğramaktadırlar.

Yarışmalarda görev verilen seçici kurul üyelerinin halk oyunları konusunda yeterli bilgi ve kapasiteye sahip olmamaları yarışmaların sağlıklı değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Seçici kurul üyeleri yarışma kriterleri konusunda uzmanlaşmadan grup ve final yarışmalarında görevlendirilmekte ve bu da yarışmacıların aleyhine ol-

maktadır.

Seçici kurul üyeleri gereksiz yorum ve açıklamalarda bulunarak yarışmaların tarafsızlığına gölge düşürmektedir.

Aynı düşüncüyü paylaşmayan kişilerin aynı masada oturması.

Yarışma kriterlerinin yarışma sırasında uygulanmaması veya kişinin insiyatifine bırakılması.

Giyisiler: Halk oyunlarının sunulmasında giyilen giysilerin yöresel özelliklere uygun seçilmemesi ucuz ve rastgele kumaşlardan yapılması. Tek tip ve renkte seçilmesi halk oyunlarının geleneksel yapısının korunmasına zarar vermektedir. Çünkü halk oyunlarının geleneksel yapısı dinamiktir. Onu statik hale getirirseniz geleneksel yapı zarar görür.

Halk oyunlarındaki hareket, figür, mimik ve tavır özelliklerinin öğretici ve oyuncular tarafından değiştirilmesi.

Müzikler üzerinde değişiklik yapılması: Bazı halk oyunları eğitmenleri veya bazı yöneticiler tarafından halk oyunlarının var olan geleneksel müzik yapıları ve çalgıları üzerinde değişimler yapılmaktadır. Bu da halk oyunlarının geleneksel yapısının bozulmasına yol açmaktadır.

Bu örnek verecek olursak;

• Davulun tokmak tarafının üzerine mendil örtterek sesin

azaltılması,

- Bağlama ve saz yerine elektro bağlama kullanılması,
- Dilsiz kaval yerine metal boru kullanılması,
- Org kullanılması,
- Viyolonsel kullanılması,

- Türk halk oyunlarının inceleme alanı içerisinde en az yer verilen konular nelerdir? Olması gereken nedir?

Tabii ki bu da; yöresel müzikler, yöresel giysiler, yöresel halk oyunları, yöresel seyirlik oyunlar, yöresel yemekler, halk oyunlarında yöresel tavırlar, halk oyunlarında yöresel süslenme biçimleri tüm bu özelliklerin araştırılmasına yer verilmesidir.

- Halk oyunu çalışmaları yapılırken (yazılı-uygulanı) halk biliminden kopukluklar olmakta mıdır? Bu kopukluklar nelerdir?

- Yapılan çalışmaların amacına göre zaman zaman halk biliminden kopmalar vardır.

Bazı yarışmalardaki seçici kurul üyelerinin talepleri doğrultusunda oyun, müzik ve giysilerde yöresel özellikler değiştirilmektedir.

Bazı oyun grupları eğlence merkezleri (otel, gece kulübü vs.) adına turizme hizmet diyerek yabancılara sözümlerine halk oyunları gösterileri sunmaktadır. Fakat bunlar yöresel oyun, müzik, giysiler üzerinde

yanlış düzenlemeler yapmaktadırlar.

- Türk halk oyunları alanında oyun yaratma konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

- Halk oyunlarında oyun yaratma:

Seyirlik halk orta oyunu: Olabilir; çünkü yöre halkının gelenek ve göreneklerinde mi-zah ve dram ağırlıklı bu tür oyunlar vardır.

Burada örnek verecek olursak;

Deli kız sinin geliyor (Erzurum)
Yağmur duası (Şanlıurfa)
Kurt ve kuzu (Diyarbakır)

Bu tür oyunlar yörelerde araştırılarak ve geleneksel değerlere uygun olarak yaratılabilir.

Halk oyunları: Var olan halk oyunlarının adı, müziği, giysisi, oyundaki hareket jest ve mimikler üzerinde oynanmadan, yeniden geleneksel değerler gözönüne alınarak genel olarak herhangi bir köy, şehir veya yerleşim bölgesini konu olarak ele alıp oyun yaratılabilir; ama adına Stilize edilmiş oyun denmeli ve ayrıca oyundaki müzik, giysi, hareket, figür ve mimikle süslenmeler kimler tarafından yapıldığı yazılıp anlatılmalıdır.

Çünkü hepimiz biliyoruz ki; bir halk oyununun halk oyunu olarak kabul edilmesi için oyun müziklerinin, giysilerinin, hare-

ketlerinin mimik ve süslenmelerinin yaratıcısının belli olmaması ve oyunun geleneksel özellikler taşıması ve yöresel olması, yöre halkı tarafından bilinen en eski hali ile benimsenmesi şartı vardır.

- Sayın Ünal siz Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda Türk Halk Oyunları Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapıyorsunuz. Bize bu okuldaki Türk halk oyunları dersleri konusunda bilgi verirmisiniz?

- Yüksek okulumuzda Türk Halk Oyunları dersleri ikinci sınıflarda bir yıl boyunca mecburi ders olarak okutulmaktadır.

Üçüncü sınıfta öğrenciler isterse seçmeli spor dalı branş olarak halk oyunlarını seçip 2 yıl daha okuyabilmektedir. Ayrıca 4. sınıfta yardımcı branş olarak Halk Oyunları dersi seçilip okunabilmektedir. İkinci sınıf öğrencilerine Türkiye'nin çeşitli yörelerinden birer , ikişer oyun olmak üzere her sömestir en az on oyun öğretilmekte , üçüncü ve dördüncü sınıflarda ise her sömestir iki şehrimizin oyun, müzik ve giysileri hakkında bilgiler verip oyunları öğretilmektedir. Ayrıca asıl branş öğrencileri bitirme ödevi olarak bir yörenin genel farklı bilgileri ve halk oyunları ile ilgili araştırma yapmaktadır.

Süleyman Şenel'in üç kitabı

—Saadet Güldaş—

İTÜ T.M.D.K. Öğretim Görevlisi

Kastamonu'lu Aşık Yorgansız Hakkı Çavuş:

Süleyman Şenel'in üçüncü kitabı, Kastamonulu Aşık Yorgansız Hakkı Çavuş'a ait. Kitap, aşığın 100. Doğum Yıldönümü anısına hazırlanmış. İki bölümden oluşan eser, kısa fakat titiz bir çerçeve ile giriş kısmında, Yorgansız'ın sanat yöresi, aşığın sosyal çevresi, Kastamonu'da aşıklık sanatı, ilim ve sanat camiası, aşık hakkında topladığı bilginin kaynakları, kimlerden ve nerelerden yararlandığı, Yorgansız'ın şiir defterleri, sanatçının musiki yönü, türkülerinin notaya alınışındaki titizlik, güftenin üzerinde kullanılan fonetik alfabe ve bütün bu konuların hazırlanması sırasında karşılaşılan güçlükler, bunlara getirilen çözümler, yer almış.

Ardından "Kaynakların kronolojik tetkiki" kısmında, 54 adet kitap, risale, makale, dergi, ansiklopedi ve il yıllığı ve radyo programlarından alınmış belgelerle, Yorgansız Hakkı Çavuş'un çeşitli kalemlerden tanıtımı sıralanmış.

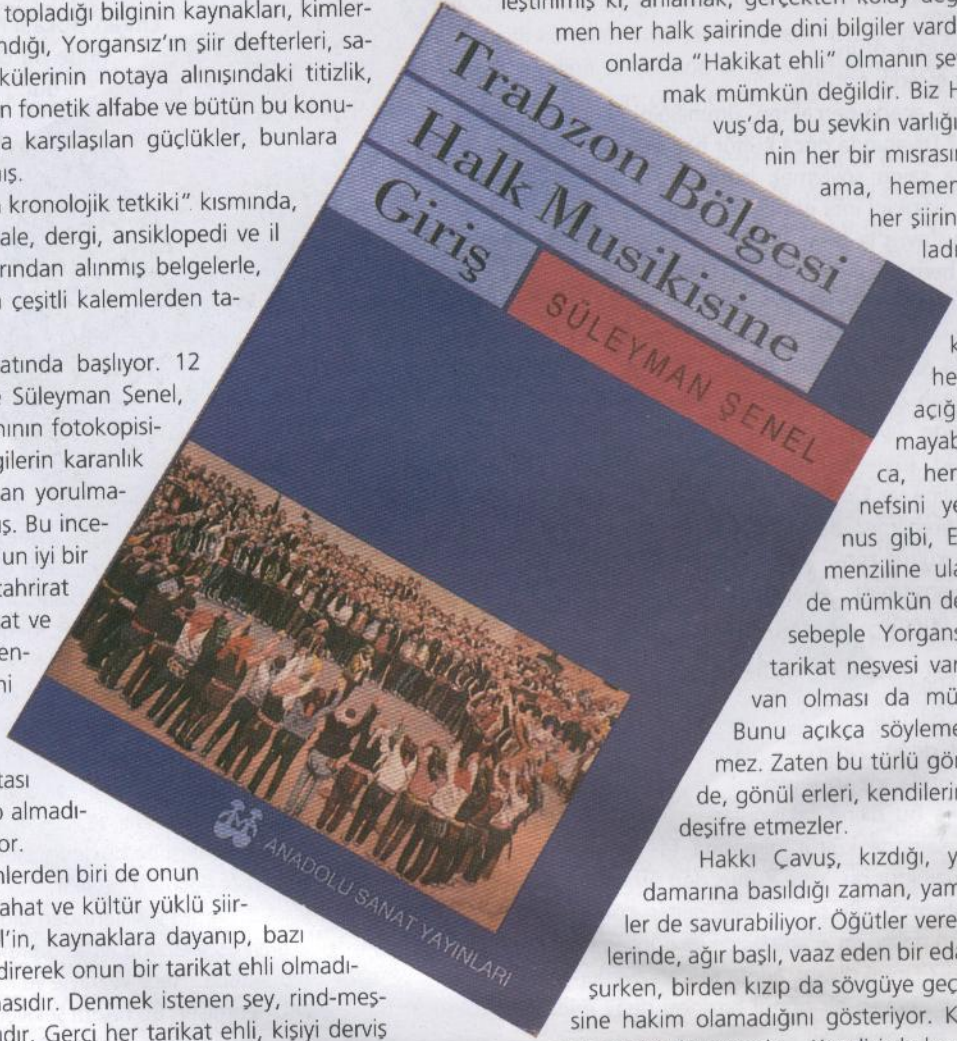
İlk bölüm, aşığın hayatında başlıyor. 12 sayfalık bir düzenleme ile Süleyman Şenel, Yorgansız'ın nüfus cüzdanının fotokopisine kadar yer vererek, bilgilerin karanlık koridorlarında, dolasmaktan yorulmadan izlemelerini sürdürmüş. Bu incelemeler bize, Hakkı Çavuş'un iyi bir eğitim gördüğü, bir süre tahrirat katipliği yaptığı; şair, hattat ve hafız Mustafa Namı Efendi'den çeşitli yazı stillerini de meşk ederek iyi bir hattat olarak yetiştiğini açıklıyor. Bu arada saz ustası olarak kimlerden feyz alıp almadığı da dikkatle takip ediliyor.

Bizce ilgi çeken bölümlerden biri de onun bir tarikat ehliymiş gibi, rahat ve kültür yüklü şiirler söylediği halde, Şenel'in, kaynaklara dayanıp, bazı içki sözlerini de değerlendirerek onun bir tarikat ehli olmadığına kanaat getirmiş olmasıdır. Denmek istenen şey, rind-meşreb fakat derviş olmadığıdır. Gerçi her tarikat ehli, kişiyi derviş yapmaz; ancak insan isterse, kendini dervişliğe adar ve sonunda derviş olur. Bizce, Yorgansız'ın şiirlerinde, tasavvufun derin izler var. Eğer, dikkatli bir göz inceleyecek olursa, Hakkı Çavuş'un şiirlerinde, kullandığı kelimelerinden, kendisinin iyi bir din öğrenimi almışlığının çok tesinde, sofuluk değil de bir "hal ehli"nin varlığını rahatça görebilir. Şöyle gelişigüzel bazı sözle-

rini sıralayalım:

(Tevhid, ihvan, kutb, hal ehliyiz, hakikat ehliyiz, hakikatten beyan ederiz, nefse cenk ederik, harabat ehliyiz, ahsen-i takvim, kamil, mürşit, veliler hatemi, nahnükasemna, gaffar-üzzünub, keramet ehli, alem-i ukba, Leyla'dan Mevla'ya geçme, nefsi fehmeylemek, Şems-i Tebrizi ile Hz.Mevlana'yı özlemek, sofatlara öfke, vb...) Bu sözler, öylesine sindirilerek mısralara yerleştirilmiş ki, anlamak, gerçekten kolay değildir. Hemen her halk şairinde dini bilgiler vardır. Ancak onlarda "Hakikat ehli" olmanın şevkini bulmak mümkün değildir. Biz Hakkı Çavuş'da, bu şevkin varlığını şiirlerinin her bir mısrasında değil ama, hemen hemen her şiirinde, yakaladık. Kaldı ki, her ehli dil, kendini her zaman açığa çıkar-mayabilir. Ayrıca, her ihvanın, nefsinı yenip, Yunus gibi, Ene'l-Hakk menziline ulaşabilmesi de mümkün değildir. Bu sebeple Yorgansız'da, bir tarikat neşvesi vardır ve ihvan olması da mümkündür. Bunu açıkça söylemesi gerekmez. Zaten bu türlü gönül işlerinde, gönül erleri, kendilerini ulu orta deşifre etmezler.

Hakkı Çavuş, kızdığı, yorulduğu, damarına basıldığı zaman, yaman küfürler de savurabiliyor. Öğütler veren dörtlüklerinde, ağır başlı, vaaz eden bir edayla konuşurken, birden kızıp da sövgüye geçmesi, nefesine hakim olamadığını gösteriyor. Keza içkiye olan düşkünlüğüne de... Kendisi de bu huyundan bizardır. Burada bir şey yapmak gerekiyordu. Herhalde buna imkan olmadı. Şiirlerinin yıllara göre tanzimi.. O zaman aşığın hangi hallerden nerelere ulaştığı, bu yollarda ne kadar oyalandığı ortaya çıkardı. Ne var ki, bu iş, kolay değildir. Ancak veli şairlerin söyleyişlerinde bunlar belirlenebilir. Halk şairlerinin yolları

ise, inişli-çıkışlıdır.

Süleyman Şenel, şairin edebi yönüne değinirken, oldukça dikkatli değerlendirmeler yapmış. Bu arada çeşitli dipnotlarından da yararlanırken, bunlardaki hatalı görüşleri de belirtmekten kaçınmamış. Mesela Çelenligil'in aşık hakkındaki (şiirlerinde, vezin çeşidini az kullanması, kelime haznesi ve kültürünün dar olması, düşüncelerinin zayıf ve duygularının sathi olması gibi) görüşlerini eleştirmesi, gayet isabetlidir. Bu tür eleştirilere "Kalem şairleri ile saz şairleri" arasında üstünlük iddiasında olanlarda çokça rastlanır. Öyle insafsız kalem sahipleri vardır ki, aşığı ne saz, ne de kalem şairi grubuna sokamaz. Onu yerden yere vurmaktan zevk alır. Burada galiba Yorgansız'ın en büyük suçu, Ümmi bir aşık olmamasıdır. Peki, Yunus Emre;

Elif okuduk ötürü,
Pazar eyledik götürü,
derken, acaba gerçekten, ümmiliğini mi anlatıyordu? Divanında onca kültür hazinesi varken, koca şairin söylemek istediği, acaba, başka bir hakikati ima etmek olmasın?

Hakkı Çavuş'ta hem 16. yy. şairi Fuzuli'den hem de Tanzimat şairi Ziya Paşa'nın meşhur terkib-i Bend'inden etkilenmeler var. Zaman zaman, gah Fuzuli gibi lirik bir mutasavvuf aşık, gah Ziya Paşa gibi didaktik, bilge. Ayrıca, onların şiirlerindeki söyleşileri rahatlıkla diline ve kalemine yerleştirebilmiş. Bu da aşığın kültür zenginliğini yansıtması açısından önemlidir.

Evet, Hakkı Çavuş'un dili, sadece bir dil değil. Zaten onun hakkında söz söyleyenler mutlaka bu diline takılmışlardır. Halk şairinde kültür olmasına tahammülsüzlüktür bu. Yine Yunus'dan örnek vermek istiyorum. Bu büyük şair, dilinin çok sade olmasından dolayı mı acaba bizde ve dünyada bu kadar ün kazandı? Onun divanı, adeta Kur'an ayetleriyle hadis-i şeriflerden mürekkep bir gönül hazinesi değil midir? İlk doktora çalışmam, bu konuya ait idi.

Her bir mısrasını çözmek için defalarca Kur'an-ı Kerim'i karıştırırken, bu zengin hazineyi arayabilmek için dahi, ömrümün yeterli olmadığını anlamıştım. Onda hem çok sade söyleyiş, hem de çok ağdalı bir ifade ediş vardı.

Şair Yorgansız, nazım şekillerinin bir kısmında, klasik edebiyatın gazel tarzını çokça kullanmış. Bunlar da, hece vezniyle

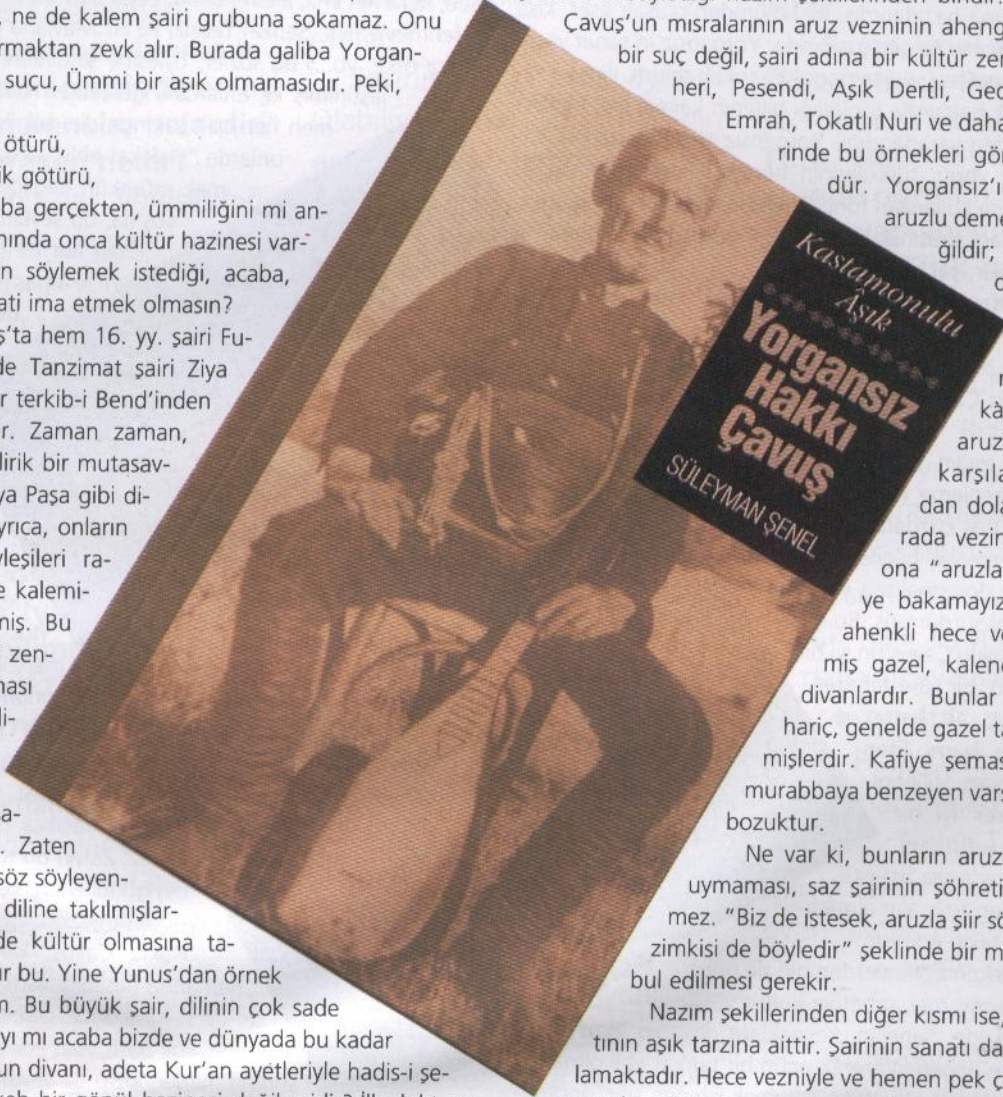
yazdığı dörtlüklerinin yanında tadımlık gibi kalıyor. Murabbai, parmakla gösterecek kadar az. Diğer nazım şekillerinden de, bir müstezad göze çarpıyor. O da müstezad değil, Ayaklı Kalendarı'dır. Sadece şeklen müstezad'ı andırıyor. 14'lü heceyle ve duraksız söylenmiştir. Gerçi klasik şiirimizin müstezad veznini andıran bir kalıbı zaman zaman mısralarda yakalamak mümkün. Fakat ona "aruzla söylemiş" demek yerine, "aruz ahengiyle söylemiş" demek çok daha doğrudur. Aşığı bu kimlikle eleştirenlere hak verilmemiş oluruz. (Ayaklı Kalendarı, çeşitli halk şairlerinin söylediği nazım şekillerinden biridir.) Burada, Hakkı

Çavuş'un mısralarının aruz vezninin ahengini taşıması ise, bir suç değil, şairi adına bir kültür zenginliğidir. Gevheri, Pesendi, Aşık Dertli, Gedayi, Erzurumlu Emrah, Tokatlı Nuri ve daha nice saz şairlerinde bu örnekleri görmek mümkündür. Yorgansız'ın bu şiirlerine aruzlu demek mümkün değildir; dememiz, ondaki zihaf ve imalelerin, vezindeki normal açık ve kapalı hecelerin, aruzun kalıplarını karşılayamayışlarından dolayıdır. Her mısra da vezin bozuk olursa, ona "aruzla söylenmiş" diye bakamayız. Bunlar, aruz ahenkli hece vezniyle söylenmiş gazel, kalendarı, semai ve divanlardır. Bunlar da, kalendarı hariç, genelde gazel tarzında söylenmişlerdir. Kafiye şeması bakımından, murabbaya benzeyen varsa da vezin çok bozuktur.

Ne var ki, bunların aruza uyması veya uymaması, saz şairinin şöhretine halel getirmez. "Biz de istesek, aruzla şiir söyleriz; ama bizimkisi de böyledir" şeklinde bir mesaj olarak kabul edilmesi gerekir.

Nazım şekillerinden diğer kısmı ise, halk edebiyatının aşık tarzına aittir. Şairinin sanatı da bunlarda parlamaktadır. Hece vezniyle ve hemen pek çoğu da duraksız söylenmiştir. Bu nazım şekillerinde, destan, taşlama, semai, güzelleme, koşma ve maniler vardır. Ancak, bilindiği gibi, mani tek kıtalık bir nazım şekline sahiptir. H.Çavuş ise manilerinde, alt alta birçok kıta sıralayarak, anonim halk edebiyatına ait örnekleri de içine katmıştır.

Hakkı Çavuş, çok imaleli ve zihafı aruz veznini kullanırken, bize o konudan da zevk aldığını anlatmak istiyor. Fakat aruzla şiir söyleyen her halk şairinde rastlandığı gibi, onda da vezin

çokça bozulmuştur. Bazı mısralarda bir su gibi akarken, hemen ardından gelen öteki mısradaki bu akıcı ifade, veznin bozulmasıyla kesiliveriyor. Ancak tekrar edelim ki, bunun üzerinde bir kusur gibi durmak yerine, bir çeşni olarak kabul etmek eser sahibini yüceltir. Şairin, hece vezninde yazdığı, çeşitli dörtlüklerinde, en çok 11'li hecenin 6+5 durağı kullanılmış. Bunun yanında oldukça duraksız 11'liler de var. Bu da halk şiirinin, özelliklerindedir. Ancak 7'li mani veznindeki duraklarla 8 heceli semailerin durakları genelde yerli yerinde. Maniler, 4+3 ile, semailler de, 4+4 orta durakta manalı durgulamalar yapıyorlar.

Şiirlerde görülen kafiye düzeninde ise, aruz estetiği taşıyanlarda, daha ziyade, gazel kafiyesi hakim. Bunun yanısıra, murabbaya benzeyen dörtlükler, halk şiirindeki "divan" kafiyesiyle düzenlenmiştir. a a b a veyahut a a a gibi... Oysa klasik edebiyatımızda a a b a gibi bir murabba kafiye düzeni yoktur. Bu kafiye düzenine halk şiirinin divanında rastlanır. Diğer a a a kafiyesiyle söylenmiş iki kıta vardır ki zaten bunlara ne murabba ne de divan demez. Bunlara tek kıta demek doğrudur. Yalnız şiirlerin arasında, Şenel'in dediği mütekerir murabbalara rastlayamadım. Herhalde Şenel, çıkarıldığı şiirlerinin arasında bırakmış olmalıdır.

11'li hece vezinli şiirlerde ise, genellikle a b a b düzeni hakimdir. Sadece bir şiiri ve bir de Ozanoğlu ile yaptığı bir taşlaşma'da (ki bu terim, çok yerinde kullanılmış; karşılıklı taşlama örneği olarak) a a a b kafiye düzeni kullanılmıştır. Bitmemiş bir şiirinde de koşmanın a b c b kafiye düzenine geçilmek istenmiş fakat şiir yarım kalmıştır.

8'li heceyle söylenmiş semaillerde, gelenek olan a b a b yanında, mani düzeni olan, a a b a kafiye şeması da kullanılmıştır. 7 heceli manilerde ise, a a b a gibi, kendi kafiyesi kullanırken, bunun yanında, a b a b koşma düzenine de yer verilmiştir. Bunların örneklerine aşık edebiyatı verilerinde değil, daha ziyade anonim edebiyatımızın türkülerinde (özellikle repertuar parçalarında) sıkça rastlamak mümkündür.

Kafiye çeşidi olarak, Süleyman Şenel'in de işaret ettiği gibi, zayıf kafiyeden yarım, tam, zengin ve cinaslıya kadar her çeşidi

kullanmıştır. Bunların arasında zaman zaman tunc kafiyeyle bile yer vererek, çeşitte zenginlik yaratmıştır. Redifleri de oldukça sık kullanmış, şiirin ses zenginliğini arttırmada isabetli davranmıştır. Destanlarında özellikle kelime rediflerini kullanması, onun söyleyiş kolaylığı ile kelime zenginliğini ortaya koymaktadır. Çünkü, uzun kıtalı şiirlerde redif kullanırken, kafiyeyle de düşünmek zordur. Bu da kültür ve zeka isteyen bir söyleyiş tarzıdır. Hakkı Çavuş'ta, kafiyeyle zekice yakalayışlar, buralarda açıkça görülmektedir.

Hakkı Çavuş, şiirlerine çeşitli konuları ustaca yerleştirmiş. Birkaç şiirinde ancak aşk ve kadını ele almış ve bunda hem Karacaoğlan, hem de klasik tarzın edasını kullanmış. Tabiat sevgisi; Atatürk hayranlığı; tasavvufi neşve; yergi (taşlama); çeşitli konularda ve çeşitli kişilere sitem, bu arada kendine ve talihine de sitem etmenin yanında, yâkin çevrelerine öğüt verme, sazından ve musikiden sevgiyle bahsetme, vatan-millet sevgisi ile birlikte, askerliği, doğup büyüdüğü, gezip gördüğü yerlerin çeşitli özelliklerini de konularının arasına serpiştirmiştir.

Bütün bu özellikleriyle, Hakkı Çavuş'u, Süleyman Şenel'in temiz Türkçe'siyle tanıyor ve seviyoruz. Şiirlerin neşrinde, transkripsiyon alfabesi yerine, fonetik imlayı kullanması, bilhassa halk edebiyatı örneklerinde hiç önem verilmeyen uzun seslerin ahengine, özenle dikkat etmesi, ilim diline olan bağlılığını açıkça ortaya koyuyor. Ayrıca, Merkezîyetçi Aşık San'atı ile kültürel bir alışveriş içinde yaşamış, kültürlü bir saz şairine yakışır imla kullanırken, Kastamonu'nun İstanbul Ağzı okuyuşlarına has bir fonetik ve diksiyon güzelliğini de mübalağaya kaçmadan yansıtıyor.

Süleyman Şenel, şimdiye kadar prozodî meselesi üzerinde durmağa fırsat bulamamışken, bu defa Hakkı Çavuş'un gerek aruz ahenkli, gerekse de hece vezinli şiirleri üzerinde, isabetli görüşleriyle bir çeşit prozodîk tahlil uygulaması. Bunları her ne kadar ritim açısından ele almışsa da, prozodî, konusu itibarıyla ritmi de içine almaktadır. Güfte-beste uygunluğu olarak kısaca tarif edebileceğimiz prozodî, hem aruz vezninin taktileri, hem de hece vezninin durgu ve duraklarıyla son derecede paralellik içerisin-

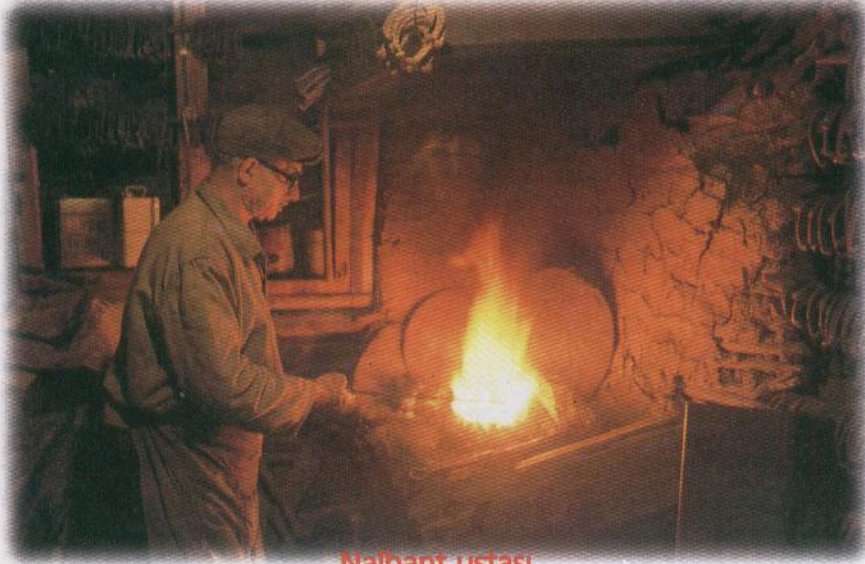
"Nerede o eski günler..."

— Erdal Yazıcı —

Bir gün daha doğuyor Safranbolu'da. Karadeniz'in derinliklerinden tepsi gibi

gelir ustalar, hele bir yol dinlen nefes al, kahvede bir bardak hatır işi demli çay iç ismarlama...

tın kapısında çoktan işini bitirmiş. Yanıbaşındaki semerci Mehmet Usta ikinci semerine başlamış; dükkanına bağdaş kurmuş arkadaşıyla "lakırdı" ediyor arasıra... Dükkanı süslemiş allı pullu semerler, müşteri bekliyor. Semerleri bunca süslediğine göre ustanın işleri iyi mi ne? "Nerede eski günler..." diyor da başka bir şey demiyor usta; "Gençlik yıllarımızda bir semer yapadık ki, düşman çatlatan... Bu süsler ne ki..." Ak sakallı Mehmet ustadan sonra ardı ardına dizilmiş semerciler, bu sokağa semerciler sokağı dense yeridir... Kimi eğrilerini bağlıyor, kimisi otunu tıkiyor semerlerin.

Nalbant ustası

bir kızılık yalıyor şehri. Arkası Karadeniz. İki saatlik yol... Onu Karabük; "Demir Çelik" in bacaları göğün derinliklerine ulaştırıyor karaları... Hıdırlık'tan Safranbolu şehrine baktınız mı hiç? Bir sabah vakti o güzelim dokuyu, kokuyu içinize çektiniz mi? Fırıncı çoktan çıkarmışdır odun közündü kızarmış nar gibi ekmeklerini; kahvede ise çaylar dem tutmuştur... Uzaktan bir atlı göründü; nal sesleri bozuverdi sessizliği; Safranbolu şehrinin hangi köyünden gelir acep? Acelesi vardır belli ki; atına nal mı çaktıracak ustalara? Az sonra

Pencereler ağır ağır aralandı, Safranbolu'nun kokusu girdi evlere; karanfil kokusu mu, yoksa gül kokusu mu? Yaşlı Fatma nane asırlık evinde bu sabah da güneşi selamladı, evi daha yaşlandı ama, ikisi de dimdik ayaktaydı. Hiçbir şehirde bu denli özgün yapıları ve çarşıları bulabilir misiniz Safranbolu'dan gayri? Bazı olumsuzluklar yok değil "çağın gereği": Elektrik, telefon telleri ve Karadenizli kalfaları arabesk eserleri...

Çarşılar çoktan şenlenmiş güneşin yükselmesiyle. Sabahın köründe çıkagelen atlı, nalban-

Hemen altlarında karşılıklı iki "saraç" var semercilerin; kolaylık olsun diye mi dizilmişler ardı sıra, önleri binbir renkten incik-boncukla süslenmiş; "Gel de alma bir nazarlık boncuk" dedirtircesine... Mehmet Alış, temiz ütülü gömleği ve pantolonuyla bir saracı değil de tezgahtarı andırıyor adeta... Yoksa bir turist kafilesi mi bekliyor, yıllar yılı yapıp vitrinini süslediği el emeği, göz nuru işlerini satabilmek için... Epey zamandır eline almamış usta iğneyi, ipliği, kesiciyi ve çekici. Eh dinlensin mola versin; nasıl olsa turist de gelir Safran-

bolu'ya; bakarsınız iki incik-boncuk satar onlara.

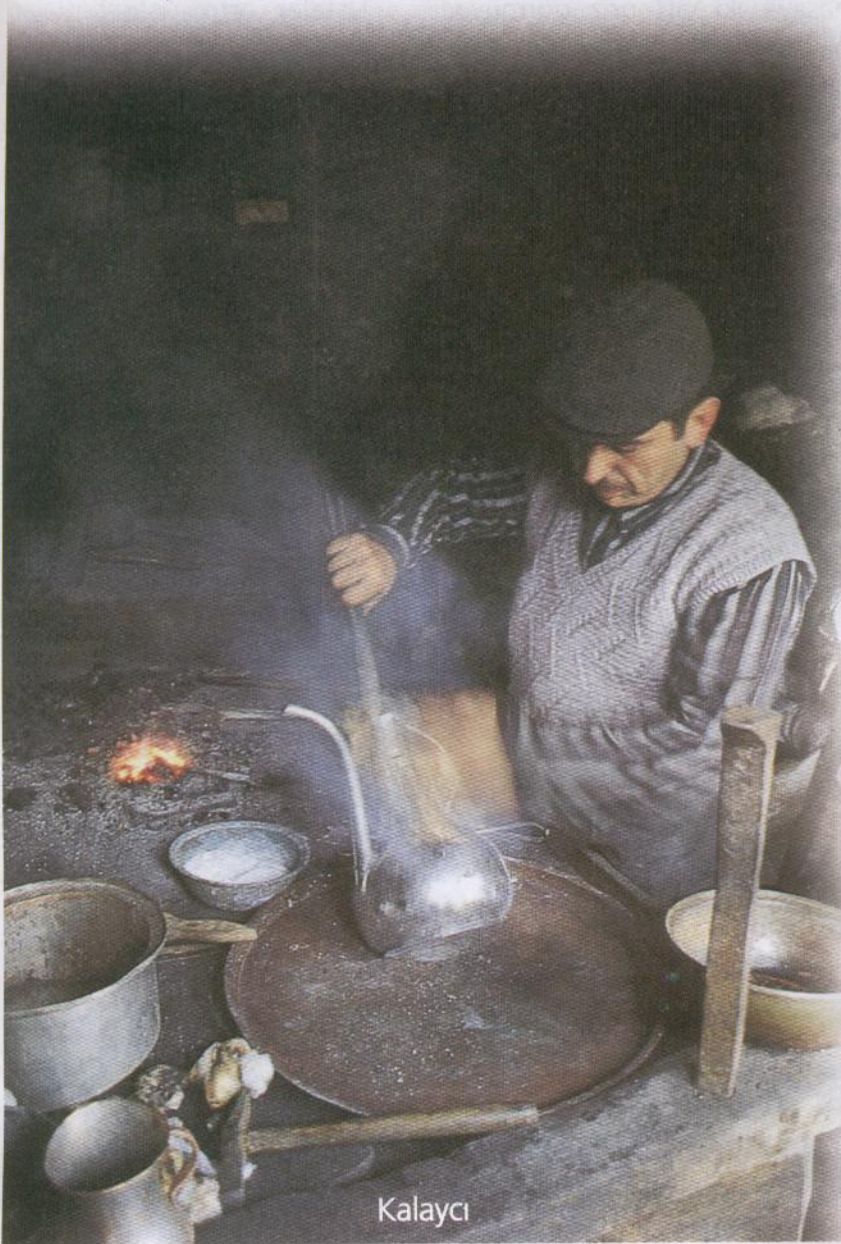
Eflani'den "Deli Saraç" gelmiş Safranbolu'ya alışverişe. her ne kadar "saraçlık öldü" dese de, malzeme alıyor semerci Mustafa Işık'dan. Semer üstüne deri istiyor, keçe istiyor Balıkesir işi... Usta "ne edecem deriyi, sa-

na çadır bezi vereyim daha dayanıklı, hem de ucuz" diyor. "Deli Saraç" 1990 yılında, 20. yüzyılın bitmesine on kala deride vazgeçip çadır bezine geçiyor. Balıkesir keçesini de sardırıyor ustaya. Ardından "günahımız?" diye soruyor. "Seksen katat versen yeter..." Dört onluk

atıyor saraç: "Gerisi bir dahaki bahara, haydi eyvallah" deyip yola koyuluyor, Eflani'ye doğru...

Semercilerden aşağı inerken, sol taraftaki sokak kalaycı ve bakırcı Hüseyin Avuç'un çekiç seslerine çekiverir sizi. Kalaylanmış kazanlar ve çekiçten yeni dövülmüş bakır kaplar dizilidir "her daim" dükkanın önünde. İşe gelip giderken, çekici bırakıp dinlenmeye geçtiğinde bile, usta fötr şapkasını takmayı ihmal etmez; ya dökülen saçlarını kapatığı için, ya da yakışıklı gösterdiği için... Biraz altında "kalaycı Dursun" yer alır. Dursun'un ocağını asırlık körük üfler; kabı kalaylayan da, körüğü çeken de yine kendisidir. Uzaktan baktığınızda Dursun'u dans ediyor sanırsınız; aslında beline bağladığı ipe körüğü çekmektedir Dursun; bir o yana, bir bu yana dans eder gibi "kıvrması" ondandır.

Kalaycı Dursun'dan sonra Demirciler Çarşısı'na çıkarsınız Safranbolu'da. Üç tarafı sıralı dükkanlar, orta yeri çeşmedir çarşının; bir de çaycısı vardır çeşmenin yanında. Usta çırak ilişkileriyle bu güne gelmiş demirciler. Eskiden loncada ustalığa geçiş törenlerle olurmuş; şuruplar, ayranlar içilip kutlanırmış usta olan kişi. Tabii ki "bilirkişi heyeti" seçermiş usta olacak kişiyi. Kolay değilmiş o yıllar usta olmak; yıllar yılı ocak başında ter

Kalaycı

dökmek, demiri hamur gibi yoğurup şekillendirmek ve çeliğe zamanında su vermek hüneri gerekmiş. Bugün de usta olmak için, gökten boşalan "rahmet" gibi alın teri dökmek gerekmiyor mu sanki? Ama artık ne "bilirkişi heyeti", ne de lonca var. Ustalık, yalnızca babadan oğula geçiyor şu sıra; baba öğretiyor işini oğluna; "eğer kabiliyeti varsa, eli yatkınsa..." Yine de babalar lonca törenlerindeki kadar olmasa da, gizli gizli sevinç duyuyorlar oğulları ustalığa geçtiğinde. Kazım Madenoğlu "Demirciler içi No: 22"de kendini kanıtlamış ustalardan biri. Neler yok

ki dükkanının vitrininde, maşadan kapı aynalarına kadar...

Atını nallatan güleç yüzlü ihtiyar ulaştı mı şimdi köyüne acaba? Ya "Deli Saraç" Eflani'ye? Bir turist rehberi, son turunu attırıyor kafileye Safranbolu'da. İki sevgili Safranbolu akşamını yaşıyor Hıdırlık'ta, günbatımındaki çaylar geliyor masaya iki çift göz görmüyor garsonu... Ne güzeldir bilir misiniz gün doğumu gibi batışını da tatmak Safranbolu'da? Ak sakallı Mehmet usta kapatmıştır artık kepenklerini. "Kalaycı Dursun" da son vermiştir 'dansa'... Uzaktan çekic

sesleri de gelmiyor kulağa artık. Çaycı da, son demini açmak için sabırsızlanıyordu; ne de olsa yoruldu. Çay sattı, rehberlik yaptı yabancılara. "Evli evine köylü köyüne" derler ya, birden bire çekildi herkes ortalık yerden. Lokantacı da son tabak çorbayı doldurmuştur müşteriye.

Ustalar artık 'istirahattalar' yarın için. Gün ışımasıyla semerciler sokağı, Demirciler Çarşısı yine şenlenecek, bilinmeyen bir köyden, bilinmeyen bir atlı yine gelecek Safranbolu'ya. Nal sesleriyle sabahın karanlığını yararak...

Sevgili Okuyucular

Onuncu sayımızda yine birlikteyiz. Bu sayıda dolu dolu araştırma ve bilimsel konular içeren yazılar bulacaksınız.

Dergimiz Kültür Bakanlığımızın Türkiye çapındaki kütüphanelerine periyodik gönderilmesi ile buralardan aldığımız takdir toplayan mesajlar bizi yüreklendirmiş daha iyisini ve doğrusunu yapma çabası içine sokmuştur.

Motif'in halkaları durgun suya atılan bir taşın halkaları gibi gün geçtikçe büyümekte ve bu halkalara hergün bir yenisi eklenmektedir.

Kuruluşunun onuncu yılı kutlamalarına hazırlıklar yapılırken bu günlerde Geleneksel Motif Ödülleri'nin üçüncü tören hazırlıkları da sürmektedir.

İlki 1995 yılında yapılan Motif Ödülleri Türkiye çapında değerlendirmeye alınmış ve Basın Müzesi'nde yapılan bir törende Halkbilim Hizmet Dalı'nda Anadolu Folklor Vakfı, Halkoyunları Dalı'nda İsmail Özboyacı, Halk Müziği Dalı'nda Zehra Bilir (Şükran Ödülü), Organizasyon Dalı'nda Milliyet Gazetesi, Folklor Kurumu (Şükran Ödülü), Plastik Sanatlar Dalı'nda Remzi İren'e verilmiştir.

İkincisi ise 1996 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi çatısı altında bulunan sosyal

tesislerde yapılmış ve Medya Dalı'nda TGRT Televizyonu, Halkbilim Araştırma Prof.Dr. Nevzat Gözaydın, Atilla İçli, Halkoyunları Organizasyon Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Onur Ödülü Neriman Altındağ Tüfekçi, Halk Müziği Teşvik Ödülü İTÜ Konservatuar Müdürlüğü, Halkmüziği Araştırma Mehmet Özbek, Halkoyunları İcra Cavit Sentürk, Teşvik Ödülü İzzet Altınmeşe, Türk Müziği Araştırma Yard.Doç.Dr. Oruç Güvenç, Dernek Özel Ödülü Niyazi Enginsu'ya verilmiştir.

Sevgili okurlar 1997 yılı Motif Ödülleri yine Türkiye çapında sizden gelen öneri ve teklifler doğrultusunda seçilecek ve önümüzdeki günlerde yapılacak ödül töreni ile sahiplerine verilecek.

Motif'in kültür hizmetlerine bir yenisi daha eklendi, bu halka Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı'nın her yıl düzenlediği Üniversiteler, Gençlik Merkezleri, Dernek Kurum ve Kuruluşlararası Halkoyunları Yarışması'nda sponsorluk görevini üstlenmesi olmuştur. 20 Eylül 1997 tarihinde İstanbul'da yapılacak olan yarışmada organizasyon görevini üstlenmiş bu görevini de başarı ile sürdürmüştür.

Motif'ten

Geleneksel Dokuzuncu Motif Şöleni'nde davetliler birarada...

Bir insan düşünün; her istediği şey olmuş. Çalışmış, var gücü ile çalışmış. Maddi imkanların en iyisine sahip olmuş. Ama hala bir eksiklik hissetmekte. O eksiklik neymiş biliyor musunuz? O insan kendi kültürüne sahip çıkamamış. Kültürünü, örf, adet ve geleneklerini unutmuş.

İşte o zaman anlamış ki ne para ne pul, insanın kendi kültürünü yaşatmak amacı ile vereceği mücadeleden daha fazla haz ve mutluluk vermemiş.

Sevgili okuyucular; bu cümleler Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin kendi kültürünü bilimsel araştırmalarla otan-

tik bir biçimde gençliğe aktarabilmek ve nesilden nesile uzanan bu yolda gençlikle omuz omuza, el ele bir köprü oluşturabilmek amacı ile uğraş veren insanların bulunduğu bir kurum olduğunu ve herhangi bir maddi beklentisi olmadan

zevkle ve sevecek görev yaptıklarını belirtmek içindir.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen faaliyetler bu şekilde sıralanmakta:

- 9. Geleneksel Motiflerle Anadolu Halk Oyunları Şöleni kutlandı.

Bir yıllık çalışmalarının ürünü olan Motif elemanlarının sergilediği 9. Geleneksel Motiflerle Anadolu Halk Oyunları Şöleni 29 Haziran 1997 tarihinde Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda gerçekleştirildi. Seçkin bir davetli topluluğunun katıldığı gecede Dernek Başkanı M.Zeki Baykal gecenin açılış konuşmasını yaptı. Merkez Valisi Cemalettin Sevim'in ise yaptığı konuşmada gecenin

Motif, Malatya Yöresi Halk Oyunları Ekibi

Haberler

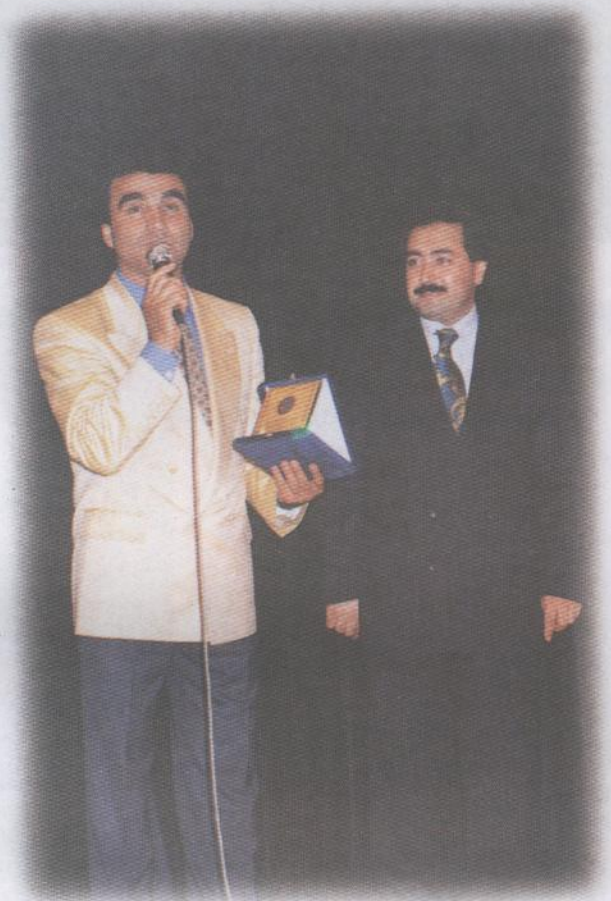

mahiyetini belirtti.

Motif'in kuruluşunun 10 yılını gösteren tüm faaliyetleri yansıtan dia gösterisi yapıldı. Böylece Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin yapılan faaliyetlere yönelik geniş arşivi davetlilere sunulmuş oldu.

Sunuculuğunu tiyatro sanatçısı Abdullah Şekeroğlu'nun yaptığı gecenin programı şu şekilde seyretti.

- Başkan M.Zeki Baykal'ın açılış konuşması.
- Dia gösterisi

Selahattin Alpay, Zeki Baykal'dan plaketini alırken...

Motif'in gurur tablosu...

Motif'ten Etkinlikler

• Artvin (karma) ekiplerinin gösterileri izlendi.

Türk halk müziğinin güçlü sesi Selahattin Alpay'ın seslendirdiği türkülerimiz, misafirleri coşturdu ve izleyicilere Türk folklorunun iki önemli ögesi olan halk oyunları ile halk müziği arasındaki köprüde coşku dolu dakikalar yaşattı.

Gecenin ilerleyen saatlerinde Türk folkloruna hizmet et-

- Halk oyunları gruplarından;
 - Adıyaman (karma)
 - Ağrı (kız)
 - Diyarbakır (karma)
 - Van (kız)
- ekiplerinin gösterileri;
- Plaket töreni ve ardından
 - Mut (karma) ekibinin gösterisi
 - Diploma töreni ile takip eden
 - Malatya (karma)

meyi prensip edinmiş ve Motif Halk Oyunları Eğitim derneği'nin bu doğrultuda yaptığı çalışmalarda katkı ve yardımlarını esirgemeyen değerli öğretim üyelerimize, işadamlarımıza ve dernek üyelerimize plaketleri sunuldu.

Bu seçkin toplulukta plaketi alan İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Müdürü İker Değerli, İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Müdür Yardımcısı Göktan Ay, İstanbul il

Motif ten Etkinlikler

kültür müdür yardımcısı Emin Kayaduman, İstanbul Büyükşehir Belediyesi basın danışmanı Hüseyin Besli, Yıldız Sarayı Müzesi Müdürü Sabahattin Türkoğlu, Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Türk Halk Oyunları Öğretim Üyesi Şinasi Ünal ve diğer öğretim üyelerine, işadamlarına ve dernek üyelerine ilgilerinden dolayı teşekkür edildi.

İzleyicilerin halk oyunlarına ve halk müziğine olan özlemlerini ve hasretlerini gidererek bir sene sonra tekrar buluşmak ümidi ile gece son buldu.

• Cennet Çiftliğinde geleneksel piknik şöleni ...

6 Temmuz 1997 tarihinde Tekirdağ Saray ilçesinde bulunan Motif Cennet Çiftliği'nde geleneksel piknik şö-

İzzet-i İkrâm programı Malatya'da sezon finalini yaptı

İzzet Altınmeşe ve Zeki Baykal Malatya Halk Eğitim Merkezi gençleriyle...

leni kalabalık bir toplulukla gerçekleştirildi. Piknikte tüm eleman, üye ve yöneticilerin aileleri birbirleri ile kaynaşarak halay çekip horon kurdular. Yine davetlilere dernek ikramı olan pilav ve ayran ikram edildi. Keyifle geçen bir Motif pikniği, tatlı yorgunluklar ve hoş tebessümler ile son buldu.

•İzzet-i İkrâm tatilde...

Kültürel değerlerine bağlı insanlarımızın yüreklerinde taht kuran ve kulaklarına eşsiz bir türkü ziyafeti sunan halk müziği sanatçısı İzzet Altınmeşe'nin hazırlayıp sunduğu İzzet-i İkrâm

Motif'ten Etkinlikler

İkinci Motif Ödülleri töreninde ödül alan sanatçılar ve Motif üyeleri birarada (solda)...

mında buluşmak üzere.

• Motif'te Salı Sohbetleri ve yemekli geceler

Salı akşamları dernek merkezinde gerçekleştirilen Motif'te Salı Sohbetleri büyük ilgi gördü. Özellikle amacı sıcak bir ortamda seviyeli sohbetler yapmak olan ve bu doğrultuda biraraya gelen Motifçilerin mutluluğu görülmeye değer doğrusu.

Bu arada Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği elemanları, Dernek yöneticileriyle gerçekleştirilen ve seçkin sanatçıların yer aldığı yemekli gecelerde birlikte eğlendiler.

Başkan M.Zeki Baykal (ortada), sanatçı Cengiz Kurtoğlu (solda), sanatçı İbrahim Erkal (sağda) ile birlikte...

programı 27 Temmuz 1997'de tatile girdi. Malatya Kayısı Festivali'nde gerçekleştirilen İzzet-i İkrâm programı ile dönemin finali yapılmış oldu. Malatya Halk Eğitim Merkezi'nin Malatya yöresi halk oyunları ekibi sunduğu gösteriler ile izleyicilere doyumsuz dakikalar yaşatıldı.

Eylül ayı içerisinde yeni döneme başlayacak olan İzzet-i İkrâm progra-

Halk oyunları yarışma kriterleri

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün geleneksel olarak düzenlenen Üniversite, Gençlik Merkezleri, Dernekler, Kurum ve Kuruluşlar arasında yapılan yarışmalarda bu kuruluşlara ışık tutması amacıyla halk oyunları yarışma kriterlerini yayınlıyoruz.

Kültürümüzü yaşatmak ve geniş kitlelere yaymak, dostluk ve kardeşlik duygularının gelişmesini sağlama, ülkü ve dünya barışına katkıda bulunmak, gençlerimizin zararlı alışkanlıklar edinmesini önlemek ve onların serbest zamanlarını sosyal ve kültürel faaliyetlerle değerlendirmek amacıyla Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne her yıl çeşitli kategorilerde halk oyunları ve halk müziği yarışmaları düzenlenmektedir.

Söz konusu yarışmalarda halk oyunları;

- Üniversiteler arası
 - Gençlik merkezleri arası
 - Dernek kurum ve kuruluşlar arası,
- olmak üzere 3 kategoride yapılmaktadır.

3 kategoride yapılan yarışmalarda topluluklar 2 ayrı dalda yarışmaktadır.

1- Düzenleme yapan ekipler

2- Düzenleme yapmayan ekipler

Yarışmalarda üniversiteler kategorisinde, önce üniversiteler kendi içlerinde üniversite içi yarışmasını yapmaktadır. Bu yarışmaya üniversiteye bağlı fakülte ve yüksek okullar katılmakta ve her iki dalda da (düzenlemeli-düzenlemesiz) birinci olan topluluk üniversitesini grup yarışmasında temsil etmeye hak kazanmaktadır.

Daha sonra Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne önceden belirlenen yer ve tarihlerde üniversitelerarası halk oyunları grup yarışmaları yapmakta ve bu yarışmalarda (her iki dalda) birinci

ve ikinci olan topluluklar üniversitelere-rası halk oyunları Türkiye finaline katılmaya hak kazanmaktadır.

Dernek kurum ve kuruluşlar ile gençlik merkezleri kategorilerinde yine buna benzer sistem uygulanmaktadır.

Önce il yarışması yapılmakta bu yarışmaya il içinden tüm kurum-kuruluş, dernek gençlik merkezleri katılmaktadır.

İl birincisi olan topluluklar yine önceden belirlenen tarih ve yerlerdeki grup yarışmalarına katılmaktadır.

Grup birincisi olan topluluklar (her iki dalda) final yarışmasına katılmaya hak kazanmaktadır.

Ayrıca üniversiteler arasında Türk halk müziği koro solisti, solo çalgı, çalgılarla toplu icra, çok sesli gibi dallarda yarışma yapılmaktadır.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne çeşitli tarihlerde halk oyunları ve halk müziği seçici kurul üyesi yetiştirme kursları açılmaktadır. Bu kurslar temel ve tekamül olmak üzere 2 aşamadan oluşmaktadır. Bu kurslar başarı ile bitiren ve belge alan seçici kurul üyeleri yapılan yarışmalarda görev almaktadır.

Ayrıca Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne halk bilimi konulu çeşitli eğitim faaliyetleri yapılmaktadır.

Bu çerçevede çeşitli araştırmalar ve derlemeler yapılmakta bunlar bastırılarak tüm ilgililerin hizmetine sunulmaktadır.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne tüm illerde belirli zamanlarda gençlik şenlikleri düzenlenmekte bu

senliklere gençlerin aktif olarak katılmaları sağlanmaktadır.

Gençler için yaz aylarında tatillerini güzel, olumlu, eğitici ve ucuz geçirmelerini sağlamak amacıyla gençlik kampları açılmakta ve binlerce gencimiz bu kamplardan yararlanmaktadır.

Yapılan yarışmalarla ilgili esasları yarışmacı folklorculara ışık tutması açısından yayınlıyoruz.

Yarışma kategorileri

Yarışma kategorileri aşağıdaki gibidir.

- Üniversiteler kategorisi
- Gençlik merkezleri kategorisi
- Dernekler, kurum ve kuruluşlar

Yarışma basamakları

a. Halk oyunları yarışması; İl birinciliği, grup birinciliği, yarı final ve Türkiye birinciliği basamaklarında yapılır. basamaklar her yıl faaliyet programlarında ilan edilir.

İl birinciliği: İl birincilikleri, il düzenleme kurulunca yapılır. Yarışmaya katılma istekleri zamanında Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne bildirilir.

Grup birinciliği: Genel müdürlükçe düzenlenen yarışmadır. Grup birinciliklerinin yeri, günü ve saati genel müdürlükçe belirlenir. Grup birinciliklerinden Türkiye birinciliğine katılacak oyun topluluğu sayısı, her yıl faaliyet programlarında ilan edilir.

Yarı final birincilikleri: Gerek görüldüğü hallerde genel müdürlükçe düzenlenir.

Türkiye birinciliği: Genel müdürlük tarafından düzenlenen yarışmadır. Ya-

rişmanın yer, gün ve saati genel müdürlükçe tespit edilir. Yarışmalar iki ayrı dalda olup (sahne düzenlemesi yapan ve sahne düzenlemesi yapmayan) iki ayrı dalın birincileri ayrı ayrı olacaktır.

b. Üniversitelerarası halk oyunları yarışması; Üniversite içi ve Türkiye birinciliği olmak üzere 2 basamakta gerçekleştirilecektir.

Üniversite içi yarışmalar: Üniversiteyi, Türkiye birinciliği yarışmasında temsil etmek üzere; fakülte, enstitü ve yüksekokullar arasında yapılan yarışmalardır. Yarışmalar, üniversite içi yarışmaları düzenleme kurulunca yapılır. Yarışmaya katılmak isteyen topluluklar, üniversite içi yarışmaları düzenleme kuruluına başvururlar.

Üniversite içi yarışmaları sonucunda her üniversiteden (düzenleme yapan ve yapmayan ayrı ayrı) aşağıda belirtilen oranlara göre grup yarışmasına katılacaklardır.

1- Üniversite içi yarışmaya 1 ile 5 fakülte katıldığı takdirde üniversiteden 1 ekip,

2- 6 veya daha fazla fakülte katıldığı takdirde 2 ekip grup yarışmasına katılmaya hak kazanacaktır. (Düzenleme yapan ve yapmayan ayrı ayrı)

Üniversiteler; üniversite içi yarışmalarının tutanakları ile kaç fakülte ve kaç ekibin katıldığı, ekiplerin kaç puan aldığını (düzenleme yapan ve yapmayan ayrı ayrı) belirtien yazıyı yarışmanın hemen bitiminden sonra Genel Müdürlüğümüze göndereceklerdir.

Bu kurul; üniversite içi yarışmasını yapar, grup birinciliğine katılacak oyun topluluğu seçer.

Üniversiteler grup ve Türkiye birinciliği: Genel Müdürlük tarafından düzenlenen yarışmalardır. Yarışmaların yeri, günü ve saati Genel Müdürlüğümüze tespit edilir.

Üniversitelerarası halk oyunları final yarışması, 2 dalda yapılacaktır.

1- Sahne düzenlemesi yapan topluluklar arası yarışma,

2- Sahne düzenlemesi yapmayan topluluklar arası yarışma. Her iki yarışmanında 1. 2. 3.sü ayrı ayrı olacak, finalde hiçbir eşitlik bozma kuralına gidilmeyecektir. Aynı puanı alan ekipler, aynı hakka sahip olacaktır. (Birden fazla birinci, ikinci, üçüncü olabilecek)

Üniversitelerin halk oyunları bölümleri üniversite içi ve üniversitelerarası halk oyunları yarışmalarına katılamazlar. Üniversiteyi temsilen grup ve final yarışmasına katılan topluluk çeşitli fakültelerden katılan öğrencilerden oluşuyorsa, bu topluluğu halk oyunları bölümlerinden öğrenciler katılamazlar.

Toplulukların yarışmaya katılma şartları:

a. Her kategorideki halk oyun toplulukları, bulunduğu ile bağlı kalmaksızın, istediği bir yöre oyunları ile yarışmaya katılabileceklerdir. Ancak, bulunduğu ilin oyunlarını oynamaya özen göstereceklerdir.

b.1) Her kategorideki halk oyunları yarışmaları; sahne düzenlemesi yapan topluluklar ve sahne düzenlemesi yapmayan topluluklar arası olmak üzere iki dalda yapılacaktır. (İl yarışmalarına başlamak üzere)

Yarışmalara her kategorideki topluluklar ister sahne düzenlemesi yaparak, isterse sahne düzenlemesi yapmadan katılabileceklerdir.

b.2) Grup yarışmalarına; Her ilden iki ayrı dalın (sahne düzenlemesi yapan ve yapmayan) birincileri katılacaktır. Birincilerin tesbitinde her iki dalda da ağırlık puanlarına kadar bakılacak ağırlık puanları da eşit olursa eşit puan sahibi topluluklar doğrudan grup yarışmasına katılma hakkı kazanacaktır. (Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde yurkarda belirtilen esaslar doğrultusunda birinci ve ikinci olan ekipler katılacaklardır.)

b.3) Final yarışmalarına; Yarışma

dallarında birinci olan ekipler (grup birincileri) katılacaktır. Grup birincisi olan topluluklar tesbit ederken; her iki dalda da ağırlık puanlarına kadar bakılacak, ağırlık puanlarında eşit olursa bu durumdaki topluluklar için kura çekimi yapılmadan eşit puana sahip topluluklar doğrudan final yarışmasına katılma hakkı kazanacaktır.

b.4) Final yarışmalarında; Aynı puanı alan oyun toplulukları aynı hakka sahip olacak, oyun, giysi, müzik ve ağırlık puanlarına bakılmadan ekiplerin aldıkları puanlara göre sıralama yapılacaktır. Bu durumda da birden fazla birinci, ikinci, üçüncü olabilecektir.

Bu uygulama her kategori ve her dal için geçerlidir.

b.5) İl içi yarışmalardan itibaren yarışmalara katılan tüm topluluklar katıldıkları her dal için (sahne düzenlemesi yapan sahne düzenlemesi yapmayan) ayrı değerlendirme belgesi ile değerlendirileceklerdir.

b.6) Topluluklar bir üst basamaktaki yarışmalara; (Grup-Final)

I-Alt basamakta yarıştığı yöre ile

II-Alt basamakta yarıştığı eleman sayısı ile

III-Alt basamakta yarıştığı dalda (sahne düzenlemesi yapan veya yapmayan) katılacaklardır.

b.8) Gençlik merkezleri arası halk oyunları ile grup ve final yarışmaları; sahne düzenlemesi yapan ve yapmayan topluluklar arası olmak üzere iki dalda yapılacak ve her dalın birincisi, ikincisi, üçüncüsü ayrı ayrı belirlenecektir. Gençlik merkezleri il yarışmasından itibaren hangi dalda yarışacaklarını teknik toplantıda belirleyecekler ve o dalın yarışma belgelerini alıp dolduracaklardır.

b.9) Dernekler, kurum ve kuruluşlar arası halk oyunları yarışmaları (İl grup ve final yarışmaları) sahne düzenlemesi yapan ve yapmayan topluluklar olmak üzere iki dalda yapılacak ve her dalın

birincisi, ikincisi, üçüncüsü ayrı ayrı belirlenecektir. Dernekler, il yarışmasından itibaren hangi dalda yarışacaklarını teknik toplantılarda belirtecekler ve o dalın yarışma belgesini alıp dolduracaklardır.

ç) Sahne düzenlemesi yapan ve sahne düzenlemesi yapmayan oyun toplulukları en az 7 kişiden oluşacaktır. Üst sınır serbest bırakılmıştır.

d) Her kategorideki oyun toplulukları, en az 4 oyun oynayacaklardır. 4 oyundan az oyun oynayan topluluklar yarışmaya alınmazlar. 4 oyundan az oynanıldığı yarışma anında tesbit edilenler yarışmadan elenirler.

Yarışmalara; Türkiye sınırları içindeki il, ilçe ve köy adları ile katılmak zorunludur. Örneğin; Adıyaman, Artvin, Trabzon Akçaabat, İzmir Menemen vb. adları altında yarışmalar katılabilir. Bunun dışındaki oyun ve yöre adları ile yarışmalara katılamaz. Örneğin; Kılıçkalkan, çiftetelli, köçekçe, teke yöresi, Trakya yöresi, Karadeniz, Ege kadını gibi. Kafkas, Azerbaycan, Üsküp ve Kırım oyunları ile yarışmalara ancak şu şekilde katılabilirler;

•Bu yöre oyunlarının repertuarları, Türk oyunlarından oluşacaktır.

Mevlevi oyunlarındaki sema gösterileri, semahlar, köy seyirlik oyunları, orta oyunu vb. oyun türleri ile yarışmalara katılamaz.

e) Her kategorideki oyun toplulukları bazı oyun yörelerimizde olduğu gibi (Trabzon, Sivas, Erzurum, Bilecik, Çanakkale, Aydın vb.) kız erkek ayrı ayrı oynayabileceklerdir. Bu durumda; kız ve erkek toplam oyuncu sayısı en az 7 kişi olacak ve değerlendirme bir oyun topluluğu olarak yapılacaktır. Bu şekilde yarışmaya katılan oyun topluluklarında; kız erkeklerin yarışma süresi içinde oynadıkları oyun sayısı toplam en az 4 oyun olacaktır.

Ayrıca her kategorideki oyun toplulukları yarışmaya; yalnız kız yalnız erkek

veya (kız-erkek) karma olarak katılabileceklerdir. Kız-erkek karma olarak yarışmaya katılan oyun topluluklarında, kızlar ve erkeklerin yarışma süresi içinde fiilen birlikte oynama zorunlulukları yoktur.

f) Her kategoride; bir yıl önce Türkiye birincisi olan topluluk, bir sonraki yıl il ve üniversite içi yarışmasına katılacaktır.

g) Yalnız kız ve yalnız erkek okulları (aynı il hudutları içinde olmak kaydıyla) birleşerek, bir oyun topluluğu olarak yarışmaya katılabileceklerdir.

h) her kategorideki halk oyunu toplulukları, yarışmada kendilerine eşlik edecek çalgı takımını birlikte getireceklerdir.

Çalgılarda, okulun öğrencisi olma şartı aranmaz. (Ancak her türlü kusurları oyuncu gibi değerlendirilir. Çalgıcıların kıyafetlerinin de, oyun yöresinin kıyafetlerine uygun olması gerekir. Aksi takdirde kıyafetten puan silinir. Aynı kural; mizansene katılanlar, ses sanatçıları ve koro elemanları içinde geçerlidir. İl ve üniversite içi yarışmalarda çalgıcıların ve ses sanatçılarının kıyafetlerinin uyumsuzluğu durumunda puan silinmeyecektir.

ı) Her kategori ve basamaktaki yarışmada oyun topluluğunun başında resmen görevlendirilmiş, sorumlubir yönetici bulunacaktır. Seçici kurul ve düzenleme kurulu ile olan ilişkileri, sorumlu yönetici yürütecektir. İtirazlarla ilgili yetkili, sorumlu yöneticidir. Değerlendirme belgelerini inceleme yetkisi de sorumlu yöneticiye aittir.

ii) Aynı kuruluşun ve okulun birden fazla ekibi grup yarışmasına katılma hakkını kazanırsa, ayrı ayrı grup merkezlerinde yarışmaya katılacaklardır.

Yarışma sırasının belirlenmesi ve yarışma günü yarışmaya gelmeyen toplulukların durumu

Her kategori ve her basamak yarışmasında, yarışma sırası kura ile belirle-

nir. Kura çekimi, yarışmadan önceki toplantıda yapılır. Toplantıya katılmayanların yerine, kura bir başkası tarafından çekilir. Kura çekimi, günü, yeri ve saati ilgililere önceden bildirilir. Kura ile belirlenen sıra değiştirilemez. Ancak, geçerli nedenlerle (hava muhalefeti, trafik kazası vb.) yarışmanın başlama saatine kadar yarışma yerine ulaşmayan veya yarışma mahallinde bulunduğu halde, geçerli mazereti olan toplulukların yarışma sırası, seçici kurulun ve düzenleme kurulunun uygun görüşü ile yarışmanın sonuna alınır. Ancak, yarışma bitip sonuçlar belirlendikten sonra, yarışmaya katılamazlar.

Oyun süresi ve oyun süresine uyma zorunluluğu

Her kategori ve her basamak yarışmasında sırası gelen oyun topluluğu en kısa zamanda oyuna başlama yerini alır. Sorumlu yönetici süreyi tutmakla görevliye, hazır olduğunu bildiri. Görevlinin başlama işareti ile süre başlar. Süre; susma durma oyun bitirme ve alkış gibi durumlarda kesintisiz devam eder. Ancak, teknik arızaların meydana gelmesinde (ses düzeninin bozulması, elektrik kesilmesi vb.) süre ve oyun genel müdürlük temsilcisi ve seçici kurul başkanının kararı ile durdurulur. Arıza giderildikten sonra yarışmaya yeniden başlanır. Süre oyun topluluğunun, oyununun bitiminde durdurulur.

Oyun oynama süresi en az 7 dakika, en çok 11 dakikadır. Belirtilen sürenin alt ve üst sınırına uyulmaması halinde;

0.20 saniye için genel ortalama puandan puan silinmez.

21-40 saniye için genel ortalama puandan 0.25 puan silinir.

41-60 saniye için genel ortalama puandan 0.50 puan silinir.

6 dakikadan az, 12 dakikadan fazla oynanması halinde oyun topluluğu yarışmadan elenir. Alt ve üst sınırdan 0-20 saniye arasındaki süre aşımı eşit puan

söz konusu olduğundan gözönüne alınır. Eşit puan durumunda süre aşımı yapmayan oyun topluluğu, süre aşımı yapan topluluğa nazaran üstünlük sağlar.

Oyun eğitmeni ve sorumlu yöneticinin uyması gereken hususlar

Oyun eğitmeni ve sorumlu yöneticiler oyunculara oyun esnasında hiçbir şekilde söz ve hareketle salon içinden veya dışından müdahalede bulunamazlar. Sorumlu yönetici ve oyun eğitmeni, oyun esnasında düzenleme kurulunun göstereceği yerde durmak zorundadır. Yarışma ile ilgili belgelerin hazırlanması ve zamanında gerekli yerlerde verilmesi, sorumlu yöneticinin görevidir.

Değerlendirme belgesi ile ilgili açıklamalar

Değerlendirme belgesi ektedir (Ek 1-2) bütün kategoriler ve basamaklardaki yarışmalarda, bu belgenin kullanılması zorunludur.

Puan silme yöntemi ve seçici kurul üyesinin belgeyi kullanma şekli; değerlendirme belgesinin, değerlendirme kriterleri kısmında puanlar gösterilmiştir. Topluluğun yapmış olduğu hatalar ile ilgili kriterin hizasında bulunan puanlar, her hata için yuvarlak içine alınır. Yuvarlak içine alınan puanlar toplanır. Silinen puan bölümüne yazılır. 100 toplam puandan silinen puanlar çıkarılarak kalan sonuç puan bölümüne rakam ile ve altına yazı ile yazılır. Gereçler bölümündeki boşluğa hatalar ile ilgili açıklamalar yazıldıktan sonra, seçici kurul üyesi adını ve soyadını yazarak belgeyi imzalar.

Hatalar ile ilgili puanlar yuvarlak içine alınırken, seçici kurul üyesi yanlışlıkla başka kriterin karşısındaki puanı yuvarlak içine almışsa, yanlışlıkla işaretlediği puan yuvarlağın üstünü parafplayarak hatayı düzeltir.

Geçerli değerlendirme belgelerinin tesbiti

Çeşitli durumlarda geçerli değerlendirme belgeleri şunlardır. (Aşağıdaki

örnek 5 seçici kurul üyesine göre yapılmıştır. Seçici kurul üyesi sayısını daha fazla olduğu durumlarda da aynı hususlar geçerlidir.

a. Bir topluluğun 5 seçici kurul üyesinden almış olduğu puanlar; 95, 97, 97, 96, 98 olsun. En düşük 95 ve en yüksek 98 puanlar atılır. Geriye kalan 97, 97, 96 puanlı değerlendirme belgeleri geçerli değerlendirme belgeleridir.

b. Bir oyun topluluğunun 5 seçici kurul üyesinden almış olduğu puanlar; 94, 94, 95, 96, 98 olsun, en düşük 94 ve en yüksek 98 puanlar atılır. Fakat en düşük puan iki tane olduğundan, bu iki değerlendirme belgesinin 94 puanlı oyun bölümündeki kırılan puanlara bakılır. Oyun bölümünden azla puanı kırılmış olan belge geçerli değerlendirme belgesi olarak alınacaktır.

c. Bir oyun topluluğunun 5 seçici kurul üyesinden almış olduğu puanlar; 95, 95, 96, 97, 97 olsun en düşük 95 ve en yüksek 97 puanlar atılır. Fakat en düşük ve en yüksek puanlar ikişer tane olduğundan bu dört değerlendirme belgesinin 95 puanlılar ayrı, 97 puanlılar ayrı oyun bölümünden kırılan puanlara bakılır. Oyun bölümünden fazla puan kırılmış olan belgeler geçerli değerlendirme belgeleri olacaktır.

d. Yukarıdaki durumlarda tesbit edilen geçerli değerlendirme belgelerinin, oyun bölümlerinden kırılan puanlar da eşitse bu değerlendirme belgelerinin müzik bölümünden kırılan puanlara bakılır. Müzik bölümünden fazla puan kırılmış olan belgeler geçerli değerlendirme belgesi olarak alınacaktır. Müzik bölümünden kırılan puanlar da eşitse bu takdirde oyun bölümündeki ağırlık puanına bakılır eşit puanlı değerlendirme belgelerden ağırlık puanları fazla olan değerlendirme belgesi geçerli değerlendirme belgesi olarak alınır.

Genel ortalama puanının hesaplan-

ması

Seçici kurul üyelerinin değerlendirmelerini bitirmesini takiben değerlendirme belgeleri puanları hesaplayacak ilgili kişiye gönderilir. İlgili kişi bütün seçici kurul üyelerinin vermiş olduğu sonuç puanları kontrol eder. Verilen sonuç puanlarının en yüksek ve en düşüğünü geçersiz sayar. Geriye kalan puanları toplar. Geçerli sayılan puanları veren seçici kurul üyesi sayısına bölerek genel ortalama puanı bulunur. (Eşit puan durumunda, geçerli değerlendirme belgelerinin tesbitinde 14. maddede belirtilen hususlar dikkate alınır).

Örneğin:

Puanlar 98, 96, 97, 95, 94 = 288 : 3 = 96 genel ortalama puandır.

Eşit puan durumu (Genel ortalama puanının eşit çıkması halinde)

İl, üniversite içi, grup, yarı final ve Türkiye birinciliğinde eşitliği bozmak için aşağıdaki işlemler sırasıyla takip edilir.

a. Oyun topluluğunun oyun oynadığı süreye bakılır. Süreye uyan (0-20 saniye arasında fazla veya eksik oynamayan) oyun topluluğu süreye uymayana nazaran üstünlük sağlar. Eşitlik bu durumda bozulmuyorsa,

b. Geçerli değerlendirme belgelerindeki oyun bölümünden silinen puanlara bakılır. Sonuçta oyun puanı az silinen oyun topluluğu diğerine nazaran üstünlük sağlar. Oyun bölümünde silinen puanlarda da eşitlik bozulmuyorsa,

c. Geçerli değerlendirme belgelerindeki müzik bölümünden silinen puanlara bakılır. Sonuçta müzik puanı az silinen oyun topluluğu diğerine nazaran üstünlük sağlar. Bu durumda eşitlik bozulmuyorsa,

d. Geçerli değerlendirme belgelerindeki oyun bölümünün kriterlerinin solunda yer alan ağırlık puanlara bakılır. Sonuçta ağırlıklı puanı az olan oyun topluluğu diğerine nazaran üstünlük sağlar.

Altay Türkleri'nde Şaman Duası

Adli Ayter

"Etrafında güneş dolanmıyan Polat dağ, ay dolanmıyan Altun dağ! Ormandan örtü örten mukaddes büyük dağım! Büyüklerimiz ve atalarımız sana tapınmıştır. Bir tek defa olsun bizi takdis eder misin? Ellerde tutulan hak ve bize her zaman kismet veren!

Çocukları yaratan, otardığımız sürülere bereket ver! Yurda ve halkımıza refah ver! Ey mukaddes büyük dağ, (Tanrı Dağı) kara kaya!

Kutsallığın büyük Altay'a yetişsin, bereket ve refah versin."

(Yer ve deniz yaratılan zaman atalarımız ve analarımız seni yukarı kaldırmışlar. Sen kismet ve hüküm yarattansın, kopmuşları bağılıyorsun. Atamızın çakmaktaşı ile yaktığı ateş, anamızın eliyle yaptığı taş ocak, gökyüzüne (parlak Hakan'a) doğru süratle yükselen boz duman!

Çakmaktaşı ile yaktığım kızgın alevli ateşim! Bütün dünyayı dolaş! Koy Altay ak yayıktan hükm istesin! Aydan ve güneşten bereket yetişsin! Yedi atadan beri tuttuğumuz dindir bu din!)

Şaman: İsteklere galip gelen anlamında Çince bir kelimedir.

Güneş-ay ve yıldızlar

Dünyanın yaratılışı hakkında bir Sümre efsanesi şöyle der: Ap-Su adlı tatlı su ile Tiamat adlı tuzlu suyu temsil eden dişi bir devden gökler ve yerler meydana geldi. Gök tanrısı Anu, hava tanrısı Enlil, deniz tanrısı Enki yaratıldı. Bu üç tanrı ise güneşi, ayı ve yıldızları yarattı.

Aslı Sümerlerden gelen "Enuma

Elis" destanında nakledildiğine göre büyük tanrı Marduk Tiamatı tutup bedenini ikiye ayırdı. Bir parçasını yukarı, bir parçasını aşağı attı. Böylece yer ile gök meydana geldi.

Sümerler güneşe; Dingir-Ra-Ninuraş, Araplar ise Sümerlerden alarak Samaş demişler. Hititlerin Ardis, Elamlıların Nanhunte dedikleri büyük tanrı da güneştir.

Altaylılar güneşe (Günana) adlı hayat veren bir tanrıya da inanmışlardır. Bu inanışa göre Türk hakları güneşin oğulları idiler. Güneş onların atası idi. Mete'nin oğluna; "Yer ve gökten doğmuş, güneş ve ay tarafından memur edilmiş Hunların büyük hakani" diyorlardı.

- Şamanlar davullarına güneş şekli resmederlerdi.

- Güneş doğarken Sümerler ona secde ederlerdi.

- Hunlar, geceleri ay ile; gündüzleri ise güneş ile ölçerlerdi.

- Türklerde evlerin ve çadırların kapısı gün doğan tarafa bakardı.

- Hititlerde güneş bütün tanrıların hakimi idi. Arinna adlı güneş tanrıçası ise devletin kurucusuydu.

- Ay Ata: Altaylıların ay tanrısı idi. Türklerin ay tanrısına Araplar Sin, Keldanlılar Zin, Hititler Kaşku veya Selardis derlerdi.

Sümreler de ay tanrısının adı En-Zu veya Nannar idi.

Yıldızlar

Follor'da ve mitolojide büyük yer tutan yıldızlar da kozmik tanrılar ara-

sındadır.

Zühre'yi Astarte, Zühal'i Nebu, Merih'i Nergal, Müşteri'yi Adar tanrıları diye tanımışlar, Utarit'e Göklere Katibi demişlerdir.

Oğuzhan'ın oğlu Yıldızhan yıldızların sembolü idi. Bu sebeple şarkta yıldız falı çok inkişaf göstermişti.

1. Ay, 2. Utarid, 3. Zühre, 4. Güneş, 5. Merih, 6. Müşteri, 7. Zühal. Haftanın günlerini sıra ile bu yıldızların idare ettiğine inanılırdı.

Gökyüzünün katları: İnanışa göre gök 17 kattan oluşur, onyedinci katta Karahan, onaltıncı katta Ülgen yaşar. Yakutların Kayadan'ı göğün dokuzuncu katında, Altaylıların Günana'sı göğün yedinci katında, Ayata'sı da altıncı katında yaşar.

Yeryüzünün katları: Altay Türklerindeki inanışa göre yerin altında dokuz kat mevcuttur. Yeraltı dünyasının hakimi Erlik tanrısıdır. Cehennem de yer altındadır. Kazırgan adlı kaşran kazanı buradadır. Matman Kara adlı ruh buranın hakimidir. İkinci cehennemin adı "Tunken Kara Tamu"dur.

Saz'ı Nurbaba-Söz'ü Pirbaba gibi "Dersimi pir Usta'dan Almışım" misali.

Mahsul Bayramları insanın doğaya uyması sonucu meydana çıkmıştır. Bahar merasimlerinde ateşin etrafında geçirilen şenlik merasimi, ateşin elde edilmesiyle ilgilidir. Ateşin insan hayatına girmesi, insanın pek çok tehlikelerden korunmasına bir vasıtaydı. Tongal ateşi bir sevinç bayramıdır.

Nevşehir atasözü, deyim ve manilerden bir demet

— Atila Yayım —

Fatih İlçesi Milli Eğitim Müdürü

"Han, çeşme, kitab... bunları anlat yetiştir...
Narköy üzümünde bulduğun tad yetiştir...
Anlat ki dönüšte: Nevşehir'den hakaan
Çıkmazsa da hakanlara damat yetiştir."
Arif Nihad Asya

Rahmetli şair Arif Nihad Asya'nın dediği gibi Nevşehir'den hakan çıkmamış ama Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dan başka hakanlara damad yetiştirdi mi bilmiyorum. Bildiim yetişmemiş ama Nevşehir'in yetiştirdiği bazı büyük adamlar hakanlara damat olmamışlarsa bile devlet ve millet hizmetinde önemli vazifeler almışlardır.

Orta Anadolu bölgesinin Kızılırmak vadisinde 1250 metre yükseklikte kurulmuş tipik bir Anadolu şehri olan Nevşehir 1954 yılında vilayet olmuştur. Göreme'si, Zelve'si, Peri Bacaları, yeraltı şehirleriyle turistik bir merkez haline gelmiş fakat turistik özelliği bakımından, Damad İbrahim Paşa'nın Nevşehirli olması bakımından dikkatleri üzerine çeken Nevşehir'in kültür durumu ile maalesef bugüne kadar fazla ilgilenilmemiştir. Ahmed Cafe-roğlu'nun "Orta Anadolu ağızlarından derlemeler"i, Zeynep Korkmaz'ın "Nevşehir ve yöresi ağızları" adlı iki ciltlik eseri hariç tutulursa ufak tefek birkaç incelemenin haricinde maalesef elimize hiçbir şey geçmez. Zeynep Korkmaz eserinde Nevşehir ile ilgili şu bilgiyi verir: "18. yüzyılda Nevşehir ve yöresine göçebe Yörük ve Türkmen oymaklarından birçoğunun yerleştirilmiş olması, bu bölgenin Orta ve Güney Anadolu'da yaşamakta olan türlü etnik bölüklere ait ağızlar ile beslenip zenginleştirilmesine yol açmıştır. Bu olayın tabii bir sonucu olarak da bugün

Nevşehir bölgesi kurulluşmuş nitelikteki ses ve şekil bilgisi özellikleri ile Kırşehir, Yozgat, Kayseri, Niğde vb. Orta Anadolu ağızları ile birçok yönlerden uygunluk göstermekte ve Orta ve Güney Anadolu ağızlarına ait bazı değişik özellikleri nefsinde toplamış bulunmaktadır. "Zeynep Korkmaz. Nevşehir ve yöresi ağızları" 1. Cilt önsöz) Türk Dil Kurumu "Bölge ağızlarında atasözleri ve deyimler" adlı iki ciltlik kitabına derleyici Mehmet Türkkan'ın Ürgüç'ünden derlediği 71, Ali Rıza Önder'in Nevşehir'den derlediği 9 atasözü veya deyim yer vermiştir.

Bütün bu söylediklerimizden çıkan netice şudur ki; maalesef bugüne kadar atasözü, masal, bilmece, fıkra, türkü, deyim, mani... velhasıl folklor bakımından Nevşehir ve çevresi gereği kadar incelenmemiş, Zeynep Korkmaz'ın dediği gibi çok ayrı bir özellik gösteren Nevşehir ve çevresi halk edebiyatı küllenmiş olarak kalmıştır. Biz, elimizden geldiği kadar bu külleri biraz eseleyelim, Nevşehir ve çevresindeki halk edebiyatı verimlerine şöyle bir bakalım:

MANİLER

Çorap ördüm milinen
Dürdüm büktüm gülünen
Hinci sarhoşum gelir
Otuz iki dilinen.

Maniyi baştan söyle
Kalemi kaştan söyle
Karnıyım acıktığını
Ekmekten aştan söyle.

Entarimin yakası
Patiskadır patiska
Kızın gönlü olmazsa
Neylesin ona mıska.

Baklavayım bazıyım
Ak gerdana razıyım
Verseler sevdiğimi
Dilenmeye razıyım.

Su dağların şikleti
Altında keklik eti
Verin benim yarımı
Yıkırım memleketi.

Çayda çanak kırıldı
Kız oğlana vuruldu
Oğlan almam dedikçe
Kız boynuna sarıldı.

Elmayı ata ata
Şeftali sata sata
Yanımda böğrüm ağrıdı
Yalınız yata yata.

Bahçelerde gül var mı?
Güldibinde yol var mı?
Aç kapıyı sevdiğim
Karyolanda yer var mı?

Damdan dama ip atar
Kızlara çalım satar
Çalımını sı...tığım
Mitol yorganda yatar.

İlengerde su durur
Oğlan mendil yudurur
Ben kaçdıysam ben kaçdım
Mıhdar neden kududur.

Entarim yeşil olsa
Parası peşin olsa
Benim alacağım oğlan
Benim yaşıdım olsa.

Çağırdım geliverdi
Kalbimi deliverdi
Kız öpeyim deyince
Nazlandı gülüverdi.

Merdivenden at beni
İn aşağı tut beni
Kollarına alıp da
Nenni çal uyut beni.

Elma attım al gelir
Yanakları bal gelin
İnşallah kocan ölür
Sen de bana kal gelin.

Elmayı attım hocaya
Fırladı gitti bacaya
Ali babanın karısı
Kavuşamadı kocaya.

Mani bilirim atmış
Güle zencefil katmış
Gül yüzlüm kömür gözlüm
Soğuk yatakta yatmış.

Halı dokurum halı
Boyu ireyhan dalı
Kaç senedir dokurum
Bitmedi gevur malı.

Manime mani fetir
Yanıma yakın otur
İtin gevurun oğlu
Her gece altın getir.

İraftaki siniler
El değemedin iniler
Gurbetteki anamın
Kulakları çiniler.

Buğday verin saçılalım
Orak verin biçileyim
Şyle durun yarenlerim
İçinizden seçileyim.

Halı dokurum halı
Bitmiyor gevur malı
Halı icad olalı
Kızların benzi sarı.

Damlardan bakan oğlan
Silleri akan oğlan

Sana kız mı verirler
Kediden korkan oğlan.

Çini tabakta reçel
Hep günler gelir geer
Ağzım dilim söylemez
Kalbimden neler geçer.

Dağlardan paşa gider
Herkesler koşa gider
Komşu kızisevenin
Emeği boşa gider.

Evimizde bağ olur
Siyah salkım ağ olur
Komşu kızı sevenin
Yüreğinde yağ olur.

Evleri yakın yarım
Çıkınca bakın yarım
Sen ne kadar güzelsin
Nazallık takının yarım.

Evleri karşımızda
Aşkı var başımızda
Uzakta bile değil
Bir kapı komşumuzda.

Bahçesiz bağısız adam
Hayvasız narsız adam
Kalaysız kaba benzer
Dünyada yarsız adam.

Dama kuzu bağladım
Gittim geldim ağladım
İlle yarım dedikçe
Bağrıma taş bağladım.

Dam başında hereni
Yüreklirim yareli
Kınamayın komşular
Yar kardaktan ileri.

Dam başında bir güzel
Damin gıysında gezer
Elinde bir deste gül
Kendi gülünden güzel.

Çorap milinen olur
Sevda dilinen olur

İllere meyil veren
Evdeki yardan olur.

Bazı atasözü ve deyimler

- Sineğin akıllısı yoğurda konar şehire gelir. Sineğin delisi çiğge konar köye gidermiş.
- Yi yağlıyı iç suyu donarsa dunsun. Yi datlıyı içme suyu yanarsa yansın.
- Ya ile yavşan yenir kaldı ki davşan.
- Talla sahibinin haberi yok cırraklar birbirin kırar.
- Eşşayın kuyruğunu kalabalıkta kesme, kimi uzun der ki mi kısa.
- Yağmur yağsın da varsın kerpiçci ağlasın.
- Kuru çeşmede abdest almış, ihmal pašada namaz kılmış.
- Sıçandan yana olan çuval di bi deler.
- Ele varınca yiyip içelim, bize gelince kalkıp göçelim.
- Kendini beğenmişe öğüt vermek rüzgara ıslık çalmak gibidir.
- Abtalın eşşegi lingimiş, keşke eşşam keske demiş.
- Ektiğim nohut diktiğim nohut seere (shhire) varmış da leblebi olmuş.
- İlin ballı böreğinden bizim çavdar çöreği daha iyidir.
- Ölü ağıdı neylesin, deli öğüdü neylesin.
- İrgatın kötüsü tezek gibi gölgelenince gayrete gelir.
- Tenbelden bir iş iste sana akıl öğretsin.
- Dertsiz baş, duvardaki taş. O da birbirin üstünde, oda ona dert.
- Gökyüzünde düşün var deseler, kadınlar merdiven kurar.

- Anasının çıktığı dala kızı salıncak kurar.
- Tandırdaki etten dışarıdaki ite fayda yok.
- Halının eğrisi, zengin delisi belli olmaz.
- Hele sen ekmeğini bir bul, kesecek bıçak çok olur.
- İki kaynar bir taşar, güzelin aşısı tez pişer.
- Akıllı evladın var mı malı niden, deli evladın var mı yine malı niden.
- Ha anan ölmüş öksüzün ha baban.
- Gurbette öğrenmek hamamda türkü çağırma benzer.
- Ekmek elden su gölden, bizim dahdahımız var.
- Ekin işlemeyi bilmem ya yığın yeri tarif ederim.
- Öksüz oğlan kendi göbeğini kendi keser.
- Oğlan evinin haberi yok kız evi dambıl düdük.
- Denizdeki balığa bazallık olmaz.
- Boşboğazı cehenneme atmışlar da odunlar yaş diye bağırması.
- Pekmezin olsun da varsın tek Maraş'tan sinek konsun.
- Günesin kıymeti göğün bulutlu olduğu zaman belli olur.
- İyiliğe iyilik olsa idi koca öküze bıçak olmazdı.
- Ben benim için demem ama bağ üzüm süz yakışmaz.
- Sürüsüz dağın kurdu olmaz.
- Ölüsü olan bir gün, delisi olan her gün ağlar.
- Tepe başına harman yapma yer alır. Çay ağzına bağ yapma sel alır. Kocalıkta genç avrat alma el alır.
- At alıp eşsek satman ne gezen mal bazarında.
- Ekmeğin büyüğü hamırın çoğundan olur.

Bugün bize iç yemeğe gelesiz...

— Fatma Pekşen —

Yoo, hayır ne fındık içinden sözediyorum ne de ceviz içinden. Şu bildiğimiz yaprak içinden sözediyorum...

Hani sizin oralarda batırık derler ya, başka taraflarda da bat diyorlarmış. Şu kısırın ablası, çiğ köftenin abisi olan iç... Ağzınız sulanmazsa okuyabilirsiniz rahat rahat...

Eskiden taş çekerek, türkülerle, manilerle bulgur elde edilmiş ya, sonraları değirmende yapar olmuşlar; şimdilerde de aha şuncacık poşetlerde satılan bulgur vardır ya işte o ana malzememiz bizim.

Bir tutam yeşil soğan, bir tutam maydanoz, hele mis kokulu reyhan (olmazsa kurutulmuşu) yeşilbiber, domates (bol olursa lezzeti de bol olur) birkaçta başsoğan, ince ince doğranır. Bir tepsiye kişi başına bir çay bardağı olmak üzere ince köftelik bulgur koyulur. Tuz, kırmızıbiber, karabiber, kimyon, bir iki yemek kaşığı sıvı veya margarin yağı koyulur. Gene bir iki kaşık domates salçası eklenir (aslında yağ sonralardan icad edilmiştir. Kavurma ile yapılsa daha lezzetli olur). Herneyse yağ ve kavurma fark etmez, bulgura biraz sıcak su gezdirilir karıştırılır. Biraz sonra yoğrulmaya başlanır. (Bu sıcak su gezdirerek yoğurmaya ihtiyarlar kabul etmez ve

gençleri tembellekle suçlarlar. Kuru bulguru ya domatesle ya da soğuk suyla yoğurmaya daha doğru bulurlar, yoksa "özleşmemiş, iyi yoğrulmamış" derler). Sıcak suyla ıslanıp yoğrulmaya başlanan iç domates ve başsoğanla iyice yumuşayana kadar halledilir. Şöyle bir tutam alıp dişlerin arasında tıkırdamasına bakılır ve olduğuna kanaat getirilerek diğer malzemeleri konulur, gerektiği kadar su koyulur. Suluca çorba kıvamında

olur, tadına tuzuna bakılarak ek-sik varsa ilave edilir. En son eğer istenirse sumak serpilir. Yenmeye hazırdır ama bu neysiz yenmez? Elbetteki asma yaprağıyla, şu hepinizin bildiği yaprakla! Uç dallarından özenle toplanıp, destelenmiş, suda haşlanmış yapraklar siniye koyulur. Kaşıkla, yapraklar bölünüp birer birer yenmeye başlanır. Yaz ise evelik yaz turşusu, hatta kazankarası, herdemgüzeli (ebegümeci) ile kış ise çeşitli turşularla, haşlanmış beyaz lahanayla yenilir. İsteyen limon sıkar, acı biber ilave eder. Eskiden aynı tep-siden (hatta özel iç sinileri oluşmuş) yenirmiş ama sonraları ayrı tabaklara bölerek herkesin istediği türde yemesine fırsat verilmiştir. Hiçbir yiyeceğe böyle iştahla girişmeyen Divriği halkı içi görünce dayanamaz. (İsterseniz tanıdığınız Divriğililere sorabilirsiniz. Pekçok şehirde Divriği günü yapmakta ve bu iç denen bulgur salatası olmadan evlerine gitmemektedir). Bahçelere asmalar, üzüm için değil yaprağı için dikilmektedir; gene maydanoz reyhan iç için aranmaktadır. Turşular hazırlandığında "aman tez zamanda olsa da şorol şorol iç ile yesek" denilmektedir. Değirmene gidildiğinde bulgurun ince öğütülmesine dikkat edilmekte, pilavlık için o kadar önem verilmemektedir. İş

İÇİMİZ

Divrikliyiz, Divrikliyiz birbirimizi severiz
Fırsat bulur düzüm düzüm gezeriz
İç duyunca kendimizden geçeriz
Büyük ikram bizim yaprak içimiz.

Önce bulgur ayıklanır elenir
Sırasıyla bıçak, nacak bilenir
Et dövülür, maydanozlar tellenir
Kokar burcu burcu bizim içimiz.

Reyhan konur baş döndürür kokusu
Eksi limon iştah açar doğrusu
Birde yanında ak lahana turşusu
Yemeğe doyulmaz bizim içimiz.

Yaprak içi deriz bunun adına
Yemek ile doyum olmaz tadına
Boşver elin Batırık'la Bod'ına
Kısır ile çiğ köfteye top attırdın içimiz.

Kıymalı yatkın olur damağa
Sarılnca evelikle yaprağa
Kar gibi ak birde sıcak lahana
De yenmesin bakam bizim içimiz.

Karabiber kırmızıbiber ekerler
Birde acı olmuş der dudak büklerler
Dayanamaz hörül hörül çekerler
Hem suludur, hem acıdır, tatlı içimiz.
Mustafa Tuğutlu

için Divriği'ye gelen yabancılar ilk yediklerinde dudak bükerek pek beğenmezler, bir-iki-üç derken geri gittiklerinde içkolik olarak giderler.

Hanımların gezmelerinde, komşular arasında, hele iş yapıyor olduklarında, banyo, çamaşır gibi işlerin sonunda ilk başvuracakları şey içtir. Ramazanda sair zamanda tutulan oruçlarda ilk akla gelen şey belki de sudan önce içtir. Besin yönünden de zengin olan bu geleneksel yiyeceğimize bakınız nasıl şiir yazmışlar:

Gurbetteki bir hemşehrimizin yazdığı bu şiirden de anlaşılacağı gibi daha soğanın kokusunu, reyhanın kokusunu alır almaz iştah

kabartan bu yemeğimiz sık sık yapılır. Hamamlarda da yapıp yenirmiş eskiden. Hele bir de hamile veya emzikli taze varsa "Aman bir tene dolanda verin, südü kaçır" denirmiş. Keklik etinden yapılanlarda çok lezzetli olup erkekler kendi aralarında yaparak hamamda yerlermiş. Genç annelere sık sık yapar yedirirler "sulu sulu ye ki sütün bol ola" derlermiş. Hala da söyleniyor bu sözler. Bu vitamin kaynağı, evlerdeki mazzemelerle kolaylıkla yapılabilecek geleneksel yemek, artsa da boş gitmez. Ya yaprağa, ya haşlanmış lahanaya, ya turşusuna sarılıp saklanır, birkaç saat sonra yeniden yenir. Aniden gelen mis-

afire "dolanmış (sarılmış) içimiz var getirek te yiyenin" denir. Kimse de "Aman yemiyorum" demez, "elinize sağlık ne güzel olmuş" diyerek yer. Bahar aylarında yeşil çimen üzerinde piknik yapar gibi yenilen için tadına doyum olmaz. Eskiden kapıyı çalan bir çocuk "Annem sizi istedi, bahçede iç yiyecük" dediği zaman nasıl ki teklif geri çevrilmiyorsa bu günde telefonla aynı teklif geri çevrilmiyor. Karşılıklı muhabbetin sevginin saygının hem Divriği'de hem de tüm ülkede daim olması hepimizin arzusudur. Kimbilir belki birgün sizin de kapınız çalınır, ya da telefonunuz çalar "bugün bize iç yemeğe gelesiz".

malatya'nın sesi

Aylık araştırma, kültür, aktüalite ve spor dergisi

YIL: 1997

SAYI: 75

FİYATI:350.000 TL.

(KDV dahil)

Turgut Bey'i özledük

Alfa Copy Center

Alfa Copy Center Tic.

S. Ahmet ÇORUĞ

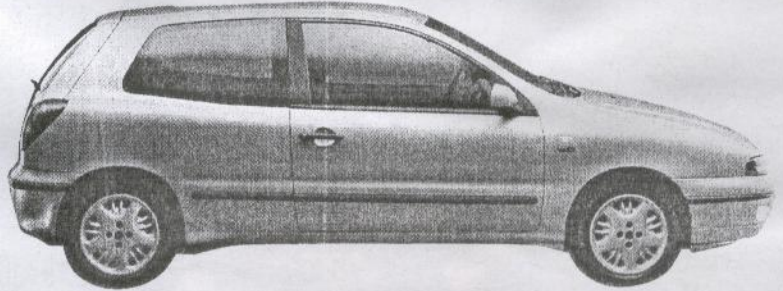
- ✓ Renkli Fotokopi
- ✓ Spiral ve Cilt İşleri
- ✓ Kırtasiye Malzemeleri
- ✓ Bilgisayar ve Fotokopi
- ✓ Sarf Malzemeleri
- ✓ Kopyalama Sistemleri
- ✓ Fotokopi ve Baskı İşleri

itina ile yapılır...

Kervangeçmez Sk. Dilan İş Merkezi No: 35 Mecidiyeköy - İSTANBUL Tel: (0212) 275 30 65

HABİBOĞLU OTOMOTİV

*İsmail ve
Ali ÇİFTÇİ*

OTO CENTER

Galericiler Sit. P Blok No: 25 Yüzyıl - Bağcılar / İSTANBUL

Tel: (0212) 673 09 15 - 673 09 16 - 673 34 35

Fax: (0212) 673 09 17 Cep Tel: (0532) 275 77 95

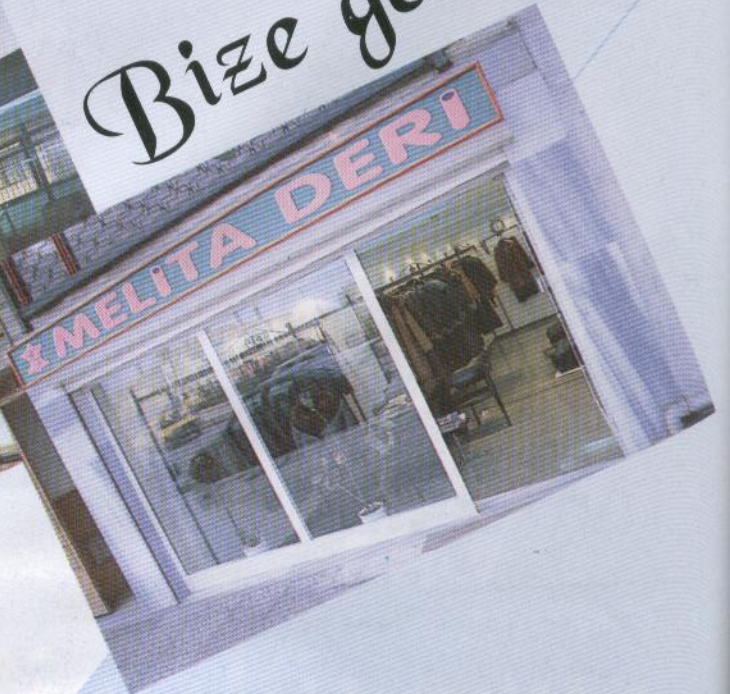
MELİTA DERİ

Konf. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Deri isterseniz

Bize gelin.

Mrk:Yenidoğan Mah. 48. Sok. No: 160/A 34760 Zeytinburnu - İST. Tel: 0.(212) 510 84 83 - 547 69 57

Fax: 0.(212) 558 74 13

Şube : Zübeyde hanım Cad. No:112 Hatboyu 34762 Zeytinburnu - İST. Tel: 0.(212) 546 10 74

ÖZKAL

DERİ SAN VE TİC.LTD. ŞTİ.

egs

Leather Fabrik

YILLARCA
SİZİNLE

DERİ
BİZDE

ÖZKAL

DERİ-SAN VE TİC.LTD.-ŞTİ.

Ziya gökalp Mah. Zübeyde Hanım Cad.
NO: 60/A Zeytinburnu - İSANBUL
Tel: 0.(212) 664 08 47 - 558 85 10

egs

Leather Fabrik

Ziya gökalp Mah. Zübeyde Hanım Cad.
NO: 60/B Zeytinburnu - İSANBUL
Tel: 0.(212) 664 46 81 - 664 46 82

Her nevi fırça kılı imalatı

KILIÇLAR PLASTİK SAN. VE TİC. KOLL. ŞTİ.

**Kale Sanayi Mah. Sancaklı Cad. Gürbüz Sok. No.45 Güngören / İst.
Tel:(0.212) 556 33 55 Fax:(0.212) 504 50 65**

BAYKALLAR

Sigorta

ARACILIK HİZMETLERİ LTD. ŞTİ.

Baykallar bu risklere karşı güvence sağlıyor

YANGIN - FERDİ KAZA - OTEL

YAT - HIRSIZLIK - TÜM EV

NAKLIYAT - KASKO - TRAFİK

TÜM İŞYERİ - İNŞAAT MONTAJ

MAKİNA KIRILMASI

ELEKTRONİK CİHAZ

AKARYAKIT SERVİS İSTASYONU

Sigortaları poliçelerinde uzman kadrosuyla aklınıza gelebilecek soruları yanıtlamak ve en uygun prim, en yüksek güvencelerle sigorta sektörünün güçlü kuruluşu **ŞARK SİGORTA** şirketinin poliçelerini sizlere sunmak üzere **BAYKALLAR Sigorta ARACILIK HİZMETLERİ LTD. ŞTİ.**'ni kurduk. Bilgilerinize sunulur.

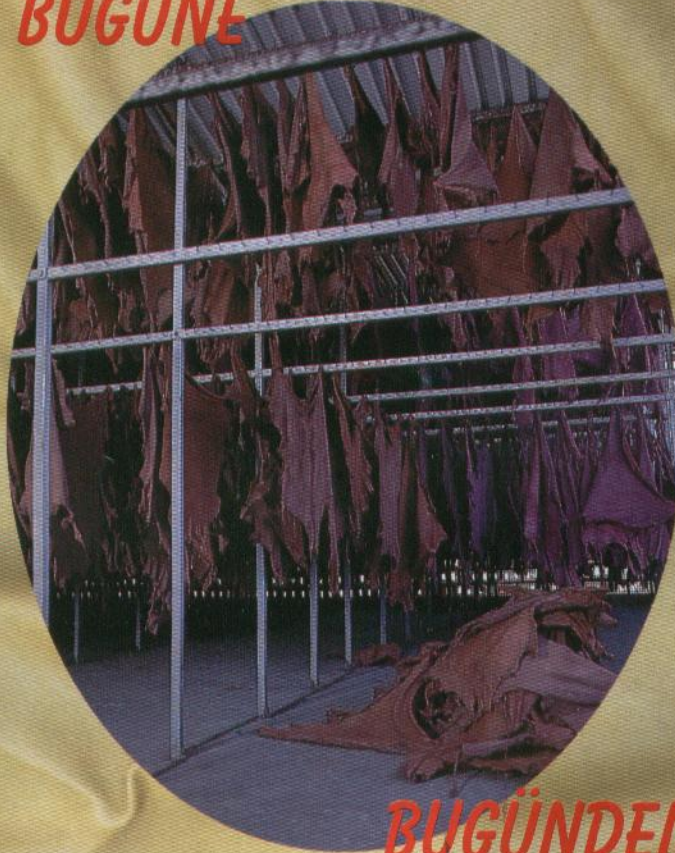
Çarşıkapı Divanı-1 Ali Sok. Kalaycıoğlu İş Hanı No.12 Zemin Kat
34490 Beyazıt - İSTANBUL Tel-Fax:(0.212) 638 57 79 - 518 96 89

ŞARK VE GENEL SİGORTA AJENTLİĞİ

baykallar
DERİ SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

DÜNDEN BUGÜNE

BUGÜNDEN YARINA

MERKEZ : Divan-ı Ali Sok. No. 9/A
Çarşıkapı - Beyazıt / İSTANBUL
Tel : (0.212) 516 34 30-3 Hat / 516 16 47-2 Hat
Fax : (0.212) 516 48 30
MAGAZA : Mithatpaşa Cad. Büyük Haydar Efendi Sok.
No.34 Beyazıt
Tel : (0.212) 518 05 07 - 08 / 517 93 89
Fax : (0.212) 518 05 08
FABRİKA : Çanlı Tabakhaneleri 4. Sok. No.7 Çanlı / UŞAK
Tel : (0.276) 212 13 13
Fax : (0.276) 215 56 10

baykallar

TEKSTİL & DERİ TİCARET A.Ş.

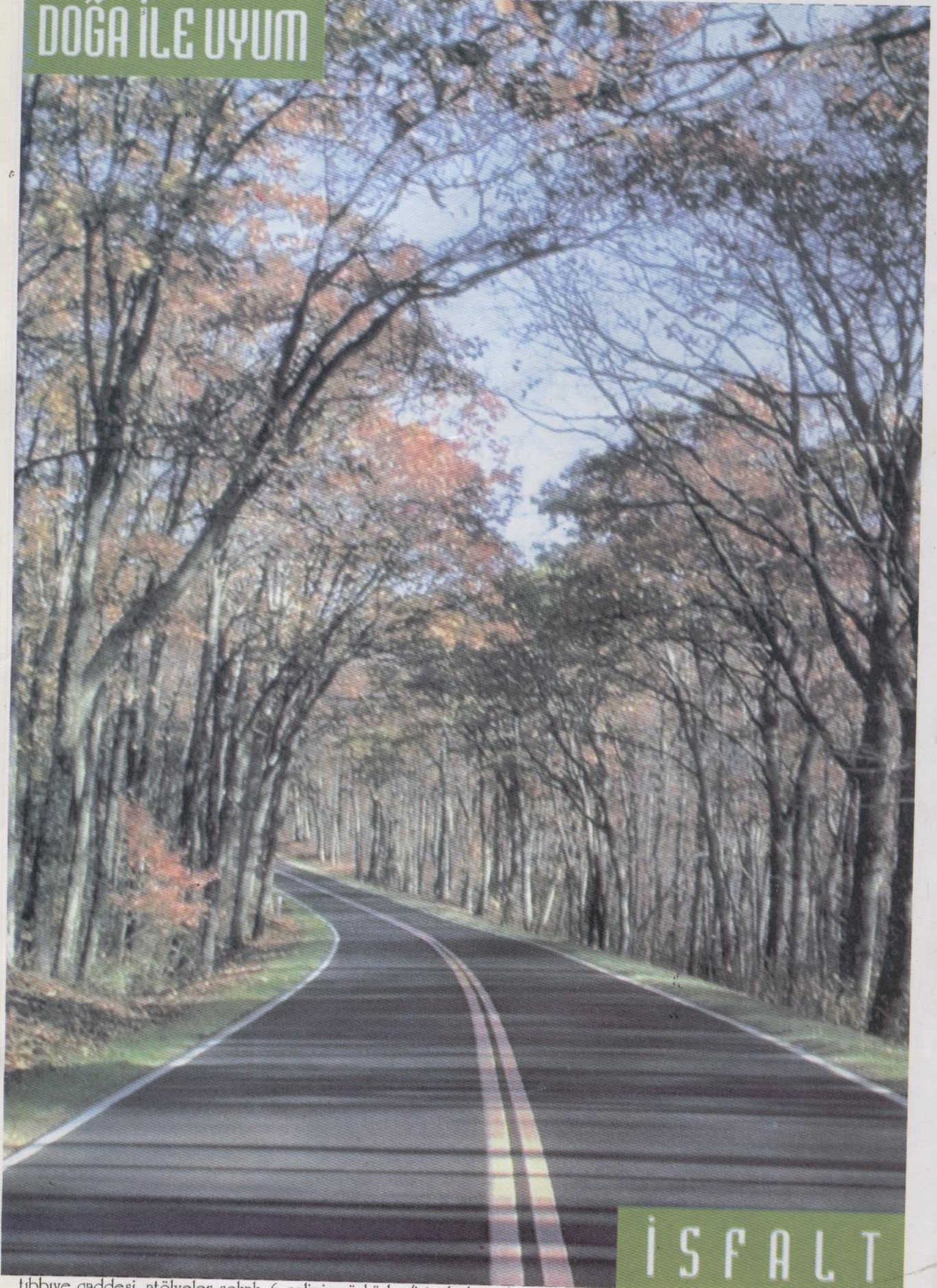

...ve
baykallar
deriye
hayat verdi

MERKEZ : Çarşıkapı, Dıvan-ı Ali Sok. Kalaycıoğlu Han No.12 2. Bodrum Beyazıt - İSTANBUL
Tel : (0.212) 638 57 79 Hat Fax: (0.212) 518 96 89
ŞUBE : Hatboyu Zübeyde Hanım Cad. No.104 Zeytinburnu - İSTANBUL
Tel : (0.212) 510 88 73 - 74 Fax: (0.212) 510 88 75
FABRIKA : Sağlık Mah. Hazan Sok. No.6 Eski Tabakhaneler ÇORLU

DOĞA İLE UYUM

İSFALT

tıbbiye caddesi, atölyeler sokak, 6 selimiye-üsküdar/istanbul tel.(0.216) 343 24 92 (8 hat) fax.(0.216) 343 24 64